

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Zastrzeżenie: Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

RAPORT KOŃCOWY

Publikacja darmowa

EDUCATION
FOR FUTURE

Tytuł: Potrzeby edukacyjne i dobre praktyki dla osób w wieku 55+ w Niemczech, Polsce i Europie

Podtytuł: Analiza porównawcza w kontekście Europy

Partnerzy:

Dofinansowane przez
Unię Europejską

EDUCATION
FOR FUTURE

Dofinansowane przez
Unię Europejską

EDUCATION
FOR FUTURE

Action KA210-ADU - Partnerstwa na małą skalę w edukacji dorosłych

Poradnictwo edukacyjne na rzecz poprawy jakości życia osób 55+ ("EDUKACJA DLA PSZYSZŁOŚCI")

Nr projektu: 2023-1-DE02-KA210-ADU-000127510

wersja polska

PARTNERZY:

SCHWERPUNKT ZENTRUM GMBH
(Niemcy) firma z siedzibą w
Düsseldorfie, która organizuje
szkolenia w centrach pracy,
szkolenia zawodowe, z zakresu
przedsiębiorczości oraz rozwoju
umiejętności cyfrowych i
przekrojowych skierowane do
uczniów i nauczycieli z całej Europy.

 <https://sch-bildung.de/de/default>

**Fundacja „Fundusz Inicjatyw”
(Polska)** – Organizacja pozarządowa
zajmująca się propagowaniem idei
kształcenia ustawicznego,
stwarzaniem i zapewnianiem
warunków dla krzewienia i
propagowania postaw
humanistycznych, prospołecznych,
przedsiębiorczych.

 <https://ffi.org.pl/>

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	06
------------	----

CZĘŚĆ 1 / NIEMCY

Cele:.....	08
Metodologia:.....	08
Potrzeby edukacyjne osób w wieku 55+ w Niemczech:.....	09
Potrzeby edukacyjne osób w wieku 55+ w Europie:.....	12
Dobre praktyki w zakresie edukacji i poradnictwa edukacyjnego dla osób w wieku 55+ w Niemczech:.....	15
Dobre praktyki w edukacji osób w wieku 55+ w Europie	18
Analiza porównawcza z Europą:.....	20
Zalecenia projektowe i praktyczne strategie wdrożenia w projekcie:.....	22
Wnioski:.....	29
Bibliografia:.....	32

CZĘŚĆ 2 – POLSKA

Cele:.....	34
Metodologia:.....	35
Potrzeby edukacyjne osób w wieku 55+ w Polsce:.....	36
Potrzeby edukacyjne osób w wieku 55+ w Europie:.....	41
Dobre praktyki w zakresie edukacji i poradnictwa edukacyjnego dla osób w wieku 55+ w Polsce:.....	45
Dobre praktyki w edukacji osób w wieku 55+ w Europie:.....	50
Analiza porównawcza z Europą:.....	52
Zalecenia projektowe i praktyczne strategie wdrożenia w projekcie:.....	55
Wnioski:.....	61
Bibliografia:.....	62

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ 3: WNIOSKI I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE DALSZEJ PRACY NAD REZULTATAMI 67

Wstęp:.....	68
Wnioski:.....	70
Zalecenia:.....	73
• Plan działania:.....	74
• Koncepcja przewodnika w zakresie poradnictwa edukacyjnego:.....	75 76
• Układ treści Przewodnika:.....	77
• Treść kwestionariuszy diagnostycznych.....	77
• Wymagania redakcyjne i wizualne Przewodnika:.....	80
• Faza testowania:.....	80
• Równe szanse, niedyskryminacja i otwarty dostęp do rezultatów projektu:.....	85
• Wpływ:.....	86

WSTĘP

TŁO

Celem projektu jest wyjście naprzeciw potrzebom edukacyjnym osób w wieku 55 lat i więcej poprzez opracowanie i wdrożenie innowacyjnej usługi: niezawodowego „poradnictwa edukacyjnego dla osób w wieku 55+”. Usługa ta ma na celu zapewnienie dostosowanego do indywidualnych potrzeb poradnictwa i wsparcia osobom starszym poszukującym możliwości kształcenia i rozwoju osobistego.

Kluczowe cele:

- Rozwój Innowacyjnej Usługi
- Stworzenie Poradnika dla kadry zajmującej się edukacją dorosłych
- Budowanie potencjału
- Faza testowania i wsparcia
- Rozszerzenie oferty edukacyjnej

Projekt zakończy się stworzeniem innowacyjnej usługi doradztwa edukacyjnego w zakresie edukacji niezawodowej, dostosowanej specjalnie do osób w wieku 55 lat i starszych. Uzupełnieniem będzie kompleksowy przewodnik dla kadr zajmujących się edukacją dorosłych, wyposażający ich w niezbędne narzędzia i rekomendacje do skutecznej realizacji usługi doradczej. Dodatkowo projekt ułatwia budowanie potencjału co najmniej 6 pracowników instytucji partnerskich, poszerzając ich wiedzę i kompetencje w zakresie edukacji i poradnictwa dla dorosłych. Ponadto instytucje partnerskie doświadczą rozwoju instytucjonalnego, zwiększając swój personel i potencjał instytucjonalny. Wreszcie projekt przyczynia się do poszerzenia oferty edukacyjnej dla osób starszych w krajach partnerskich, zwiększając dostęp do edukacji dorosłych i promując uczenie się przez całe życie.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Raport końcowy

CZĘŚĆ 1

NIEMCY

EDUCATION
FOR FUTURE

CELE

Celem niniejszego raportu jest analiza potrzeb edukacyjnych osób w wieku 55 lat i starszych w Niemczech i całej Europie. W raporcie zostały także zidentyfikowane i omówione dobre praktyki w zakresie edukacji i poradnictwa edukacyjnego dla tej grupy demograficznej. Raport jest częścią szerszego raportu końcowego, który pomoże w opracowaniu odpowiedniego programu poradnictwa edukacyjnego dla osób w wieku 55+.

METODOLOGIA

Desk Research przeprowadzono w celu zebrania informacji z istniejącej literatury akademickiej, dokumentów strategicznych i raportów dotyczących potrzeb edukacyjnych i najlepszych praktyk osób w wieku 55 lat i starszych. Obejmowało to przegląd trendów demograficznych, programów edukacyjnych i udanych inicjatyw.

Dane wtórne zebrane z wiarygodnych źródeł, w tym raportów rządowych, czasopism akademickich i publikacji organizacji międzynarodowych. Dane te zapewniły wgląd w obecny krajobraz edukacyjny, wyzwania i luki w grupie demograficznej 55+.

Studia przypadków udanych programów i inicjatyw edukacyjnych skierowanych do grupy demograficznej 55+. Te studia przypadków zapewniły dogłębny wgląd w ich wdrażanie i wyniki tych programów.

Analiza porównawcza przeprowadzona w celu porównania potrzeb edukacyjnych i najlepszych praktyk w Niemczech z tymi w innych krajach europejskich. Wiązało się to z przeglądem odpowiedniej literatury i raportów z tych krajów w celu zidentyfikowania podobieństw i różnic.

W całym procesie badawczym wzięto pod uwagę względy etyczne. Wszystkie źródła zostały prawidłowo zacytowane, a badanie przeprowadzono zgodnie z wytycznymi i standardami etycznymi.

Badanie miało kilka ograniczeń, w tym poleganie na danych wtórnych, które mogą być obarczone stronniczością lub niedokładnościami. Dodatkowo zakres badań ograniczono do istniejącej literatury i raportów oraz nie prowadzono gromadzenia danych pierwotnych.

POTRZEBY EDUKACYJNE OSÓB W WIEKU 55+ W NIEMCZECH

Krajobraz edukacyjny osób w wieku 55 lat i więcej w Niemczech przechodzi transformację, charakteryzującą się zauważalnym wzrostem udziału w rynku pracy i rosnącym zainteresowaniem uczeniem się przez całe życie. Ta grupa demograficzna, charakteryzująca się zróżnicowanymi potrzebami i aspiracjami, w coraz większym stopniu poszukuje możliwości rozwoju osobistego i zawodowego, sygnalizując przejście w kierunku bardziej włączających i adaptacyjnych ram edukacyjnych.

Gwałtowny wzrost aktywności zawodowej osób w wieku od 65 do 69 lat podkreśla szerszy trend społeczny: chęć aktywnego zaangażowania i znaczącego wkładu nie słabnie wraz z wiekiem. Starsi dorośli nie tylko pragną przedłużyć swoją karierę zawodową, ale także korzystają z rewolucji cyfrowej, uczestnicząc w społecznościach internetowych i wnosząc wkład w społeczeństwo poprzez wolontariat. Zmiana ta odzwierciedla rosnące uznanie wartości uczenia się przez całe życie i potencjału osób starszych w zakresie dalszego odgrywania znaczącej roli w gospodarce i społeczeństwie.

Niemcy, podobnie jak wiele narodów europejskich, stoją przed wyzwaniami i możliwościami, jakie stwarza starzejące się społeczeństwo. Przesunięcie demograficzne w kierunku większego odsetka osób starszych wymaga ponownej oceny strategii edukacyjnych, aby zapewnić, że odpowiadają one wyjątkowym potrzebom tej grupy. Tradycyjne paradygmaty edukacyjne, skupiające się przede wszystkim na młodszych grupach wiekowych, muszą ewoluować, aby przyjąć koncepcję edukacji jako zadania trwającego całe życie i przekraczającego bariery wiekowe.

Rosnąca długość życia populacji, w połączeniu z poprawą warunków życia, stanowi przekonujący argument za zwiększeniem możliwości edukacyjnych osób starszych. Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych tej grupy demograficznej nie polega jedynie na zapewnieniu dostępu do nauki. Obejmuje kompleksowe podejście dotyczące zdrowia, dobrego samopoczucia, umiejętności korzystania z technologii cyfrowych i włączenie społeczne. W miarę jak pokolenie wyżu demograficznego przechodzi na emeryturę, pojawia się ogromna szansa na wykorzystanie ich doświadczenia, wiedzy i umiejętności z korzyścią dla społeczeństwa.

Jednakże droga do ponownej integracji na rynku pracy lub zaangażowania w wartościowe zajęcia edukacyjne jest dla wielu starszych osób pełna wyzwań. Występowanie długotrwałego bezrobocia wśród osób w wieku od 55 do 64 lat uwypukla bariery systemowe utrudniające im pełne uczestnictwo w rynku pracy. Wyzwania te podkreślają potrzebę ukierunkowanych inicjatyw mających na celu zwiększenie szans na zatrudnienie, aktualizację umiejętności i ułatwienie przejścia do nowych ról lub karier.

Poziom wykształcenia wśród starszej populacji w Niemczech ujawnia ogromne różnice, szczególnie jeśli chodzi o kwalifikacje zawodowe i stopnie naukowe. Podczas gdy młodsze pokolenia wykazują obiecujące tendencje w niwelowaniu różnic edukacyjnych, osoby starsze często znajdują się w niekorzystnej sytuacji, gdyż brakuje im formalnych kwalifikacji, które mogłyby zwiększyć ich szanse na zatrudnienie i rozwój osobisty. Sytuacja ta wymaga innowacyjnych rozwiązań, które uznają i walidują kształcenie nieformalne i pozaformalne, oferując ścieżki do akredytacji i certyfikacji odzwierciedlające różnorodne doświadczenia edukacyjne osób starszych.

Ośrodki edukacji dorosłych stały się kluczowymi instytucjami zaspokajającymi potrzeby edukacyjne osób starszych, oferując szereg kursów odpowiadających różnym zainteresowaniom, od zdrowia i dobrego samopoczucia po języki i sztukę. Ośrodki te odgrywają kluczową rolę we wspieraniu zaangażowania społecznego i ciągłego uczenia się. Jednak nacisk na zajęcia rekreacyjne zamiast na edukację formalną podkreśla potrzebę bardziej zorganizowanego podejścia do uczenia się przez całe życie. Stworzenie możliwości osobom starszym zdobycia uznawanych kwalifikacji i referencji za pośrednictwem tych programów mogłoby znacznie zwiększyć ich wartość i wpływ.

Tendencja do uczenia się przez całe życie wśród osób starszych nie jest jedynie odzwierciedleniem indywidualnych aspiracji, ale imperatywem społecznym. Wraz ze wzrostem odsetka osób starszych w populacji, ich aktywne uczestnictwo w sferze edukacyjnej, ekonomicznej i społecznej staje się niezbędne dla zrównoważonego rozwoju. Zapewniając dostosowane programy szkoleniowe, poszerzając dostęp do możliwości uczenia się przez całe życie i promując parytet płci w edukacji, Niemcy mogą wykorzystać bogactwo doświadczenia i wiedzy nieodłącznie związane ze starzeniem się społeczeństwa.

IPrzy opracowywaniu polityk i programów spełniających potrzeby edukacyjne osób w wieku 55 lat i więcej istotne jest przyjęcie holistycznej perspektywy, która uwzględnia wieloaspektowy charakter uczenia się w późniejszym życiu. Edukacja osób starszych nie powinna ograniczać się do szkolenia zawodowego lub doskonalenia zawodowego. Powinna obejmować szerokie spektrum dyscyplin i sposobów, od umiejętności cyfrowych po kulturoznawstwo, tworząc bogate i angażujące środowisko uczenia się, które uwzględnia intelektualny, emocjonalny i społeczny wymiar starzenia się.

Ponieważ Niemcy mierzą się ze złożonymi problemami starzejącego się społeczeństwa, potrzeby edukacyjne osób starszych muszą znaleźć się na pierwszym planie dyskusji politycznych. Przyjmując model uczenia się przez całe życie, który ceni różnorodność, włączenie i zdolności adaptacyjne, Niemcy mogą nie tylko zaspokoić bezpośrednie potrzeby starszej populacji, ale także położyć podwaliny pod społeczeństwo, które rozwija się dzięki wkładowi jednostek na każdym etapie życia. W ten sposób Niemcy nie tylko poprawią dobrobyt swoich starzejących się obywateli, ale także wzmocnią postęp społeczny i wzrost gospodarczy, zapewniając tętniącą życiem, włączającą i odporną przyszłość.

POTRZEBY EDUKACYJNE OSÓB W WIEKU 55+ W EUROPIE

Krajobraz demograficzny Europy przechodzi znaczące zmiany, które charakteryzują się starzeniem się społeczeństwa i pojawieniem się nowych wyzwań w zakresie zaspokajania potrzeb edukacyjnych osób starszych. Niniejsza analiza zagłębia się w różne aspekty wymagań edukacyjnych dla osób w wieku 55 lat i więcej w Europie, biorąc pod uwagę czynniki takie jak: zmiany demograficzne, dostęp do możliwości uczenia się, włączenie cyfrowe i wpływ pandemii Covid-19.

Ewolucja demograficzna i jej implikacje edukacyjne

Skład demograficzny Europy przechodzi głęboką transformację, przy wyraźnym wzroście populacji osób w wieku 55 lat i więcej. Zmiana ta nie tylko stwarza wyjątkowe wyzwania, ale także otwiera nowe możliwości edukacji i szkoleń dostosowanych do potrzeb osób starszych. Chociaż na całym kontynencie obserwuje się stopniowy wzrost udziału dorosłych w programach edukacyjnych i szkoleniowych, pojawienie się pandemii Covid-19 zakłóciło ten postęp, prowadząc do spadku wskaźników uczestnictwa. Dominujące polityki edukacyjne i mechanizmy finansowania, które w przeważającej mierze kładą nacisk na edukację formalną, ukierunkowaną na szkolenie i zdobywanie kwalifikacji zawodowych, często nie uwzględniają odpowiednio potrzeb edukacyjnych starszych grup demograficznych.

Likwidacja przepaści cyfrowej

Jedną z istotnych barier pogłębiających nierówności edukacyjne wśród starszych Europejczyków jest wykluczenie cyfrowe. Według raportu Eurydice około 40% dorosłych w UE jest zagrożonych marginalizacją cyfrową ze względu na niewystarczające umiejętności cyfrowe lub ograniczony dostęp do Internetu. Pandemia jeszcze bardziej uwydatniła tę kwestię. Zwiększona zależność od technologii do celów edukacyjnych spycha na dalszy plan osoby posiadające minimalną wiedzę cyfrową. Tendencja do „starzenia się w miejscu”, przyspieszona przez pandemię, wymusiła rozwój usług spersonalizowanego uczenia się świadczonych w domu, odzwierciedlając szerszą tendencję w kierunku łączenia wsparcia edukacyjnego i społecznego dla osób starszych.

Pokonywanie wyzwań i wykorzystywanie szans

Obszar edukacji dla osób w wieku 55 lat i więcej w Europie narażony na utrwalenie się pułapki niskich umiejętności i niedobór możliwości uczenia się nieformalnego przeznaczonych specjalnie dla osób starszych. Pomimo powszechnego wsparcia dla uczenia się przez całe życie zauważalny jest brak ukierunkowanych danych i polityk, które zaspokajałyby potrzeby edukacyjne tej grupy wiekowej, przyczyniając się do jej ciągłej marginalizacji. To niedopatrzenie podkreśla konieczność bardziej włączającego i holistycznego podejścia do edukacji dorosłych, wykraczającego poza zwykłe kształcenie zawodowe.

W kierunku bardziej włączającego i wzmacniającego podejścia

W świetle trudności spowodowanych pandemią Covid-19 coraz częściej uznaje się kluczową rolę, jaką odgrywa uczenie się przez całe życie we wzmacnianiu odporności i pozycji osób starszych. Kryzys uwypuklił konieczność integracji inicjatyw edukacyjnych z szerszymi systemami wsparcia społecznego, opowiadając się za przejściem od modelu zależności do modelu kładącego nacisk na autonomię i wzmocnienie pozycji. Osoby starsze są coraz częściej postrzegane jako proaktywni uczestnicy własnych ścieżek edukacyjnych, zdolni do przystosowania się do niepewności i radzenia sobie z nią.

Tworzenie ścieżek dla odpornej przyszłości

Dążenie do zaspokojenia potrzeb edukacyjnych Europejczyków w wieku 55 lat i starszych wymaga wieloaspektowej i integracyjnej strategii, która uwzględnia heterogeniczność tej grupy demograficznej i jej zmieniające się preferencje dotyczące uczenia się. Inicjatywy mające na celu poprawę umiejętności cyfrowych, poszerzenie dostępu do nieformalnych programów edukacyjnych i wspieranie synergii między mechanizmami wsparcia edukacyjnego i społecznego mają kluczowe znaczenie w budowaniu odporności i wzmacnianiu pozycji osób starszych.

Poszerzanie horyzontu możliwości uczenia się

Aby naprawdę zaspokoić aspiracje edukacyjne starszych osób dorosłych w Europie, istnieje potrzeba zróżnicowania zakresu dostępnych możliwości uczenia się. Obejmuje to nie tylko zapewnianie kursów i programów zgodnych z ich zainteresowaniami i doświadczeniami życiowymi, ale także tworzenie platform ułatwiających międzypokoleniowe uczenie się i wymianę. Takie środowiska mogą wzbogacić doświadczenie edukacyjne starszych osób dorosłych, zapewniając im świeże perspektywy i spostrzeżenia.

Wspieranie społeczności i łączności

Często pomijanym aspektem edukacji osób starszych jest rola społeczności i łączności społecznej. Programy edukacyjne powinny być zaprojektowane tak, aby wzmacniać poczucie wspólnoty wśród uczestników, zachęcając do współpracy oraz dzielenia się wiedzą i doświadczeniami. To nie tylko usprawnia proces uczenia się, ale także zwalcza izolację, wzmacniając poczucie przynależności i wzajemnego wsparcia wśród osób uczących się.

Wykorzystywanie potencjału starszych uczniów

Uznanie i wykorzystanie bogactwa doświadczeń, wiedzy i umiejętności, które osoby starsze wnoszą na rynek edukacyjny, może znacząco wzbogacić ekosystem uczenia się. Inicjatywy edukacyjne powinny być zaprojektowane tak, aby nie tylko przekazywać nową wiedzę i umiejętności, ale także potwierdzać i integrować istniejące kompetencje starszych uczniów, tworząc w ten sposób dynamiczne i wzajemne środowisko uczenia się.

Przyjmując kompleksowe i przyszłościowe podejście do edukacji osób starszych, Europa może wykorzystać potencjał swojego starzejącego się społeczeństwa, tworząc włączające i tętniące życiem ekosystemy edukacyjne, które umożliwią jednostkom dalszy rozwój.

DOBRE PRAKTYKI W ZAKRESIE EDUKACJI I PORADNICTWA EDUKACYJNEGO DLA OSÓB W WIEKU 55+ W NIEMCZECH

Ponieważ społeczeństwa w Niemczech i Europie w dalszym ciągu podlegają zmianom demograficznym prowadzącym do starzenia się społeczeństw, pojawia się pilna potrzeba zaspokojenia potrzeb edukacyjnych i promowania uczenia się przez całe życie wśród osób starszych. Uznając znaczenie wyposażenia osób starszych w wiedzę i umiejętności niezbędne do aktywnego zaangażowania w społeczeństwie, pojawiły się różne inicjatywy i dobre praktyki mające na celu zaspokojenie potrzeb edukacyjnych i doradczych osób w wieku 55 lat i starszych.

Poniższe zestawienie przedstawia przykładowe inicjatywy z Niemiec i Europy, które służą jako latarnie innowacji i doskonałości w promowaniu edukacji i umiejętności wśród osób starszych:

GRANDEXPERTS: ROZPOCZĘCIE NOWEGO PROGRAMU NAUCZANIA DLA SENIORÓW W NIEMCZECH

W ostatnich tygodniach stycznia 2019 r. BAGSO, Niemieckie Krajowe Stowarzyszenie Organizacji Seniorów, rozpoczęło serię bezpośrednich spotkań dla osób starszych w Gelsenkirchen.

Spotkania były częścią projektu „GrandExpertS”, którego celem było wyposażenie osób starszych w konkretną wiedzę i doświadczenie w zakresie samodzielnego opracowywania cyfrowych treści edukacyjnych.

Kluczowymi czynnikami sukcesu projektu „GrandExpertS” była efektywna współpraca pomiędzy BAGSO, Niemieckim Krajowym Stowarzyszeniem Organizacji Seniorów, ILI (Instytut Innowacji w Uczniu się Fürth) i lokalnymi partnerami, takimi jak „Generationennetz Gelsenkirchen”. Sukces projektu przypisuje się także naciskowi na wzmocnienie pozycji osób starszych poprzez zapewnienie im konkretnej wiedzy i doświadczenia umożliwiającego opracowywanie cyfrowych treści edukacyjnych. Ponadto wysoka motywacja, jaką wykazali uczestnicy z pięciu krajów (Bułgaria, Niemcy, Irlandia, Polska i Holandia) podczas bezpośrednich spotkań, wskazuje na silne zaangażowanie w realizację celów projektu. Program nauczania mieszanego, opracowany przez Uniwersytet Erlangen-Norymberga, zapewnia uczestnikom wszechstronne i wciągające doświadczenie edukacyjne, przyczyniając się do ogólnego sukcesu projektu.

WISSENSDURSTIG.DE: NIEMIECKI PORTAL INTERNETOWY PROMOWANIA NAUKI W STAROŚCI

Portal, utworzony w 2017 roku przy wsparciu Federalnego Ministerstwa ds. Rodziny, Seniorów, Kobiet i Młodzieży (BMFSFJ), udostępnia ogólnokrajowe informacje i zasoby promujące uczenie się i edukację w starszym wieku, szczególnie w kontekście cyfryzacji.

Kluczowymi czynnikami sukcesu projektu Wissensdurstig.de jest jego utworzenie jako kompleksowego portalu internetowego przez BAGSO, przy wsparciu Federalnego Ministerstwa Spraw Rodziny, Seniorów, Kobiet i Młodzieży (BMFSFJ). Od momentu powstania w 2017 r. portal odgrywa kluczową rolę w promowaniu uczenia się przez całe życie i edukacji osób starszych w Niemczech, szczególnie w kontekście cyfryzacji.

Udostępniając ogólnokrajowe informacje i zasoby, w tym możliwości edukacyjne, wskazówki dotyczące cyfryzacji, materiały i przykłady dobrych praktyk, witryna Wissensdurstig.de stała się cennym źródłem informacji zarówno dla starszych uczniów, jak i placówek oświatowych. Przyjazny dla użytkownika interfejs platformy umożliwia dostawcom usług edukacyjnych łatwą rejestrację i prezentację swoich ofert, wspierając wspólne i dostępne środowisko uczenia się.

Dodatkowo nacisk na przystępność cenową i włączenie organizacji non-profit jako dostawców jeszcze bardziej zwiększa dostępność projektu i jego wpływ na społeczność seniorów.

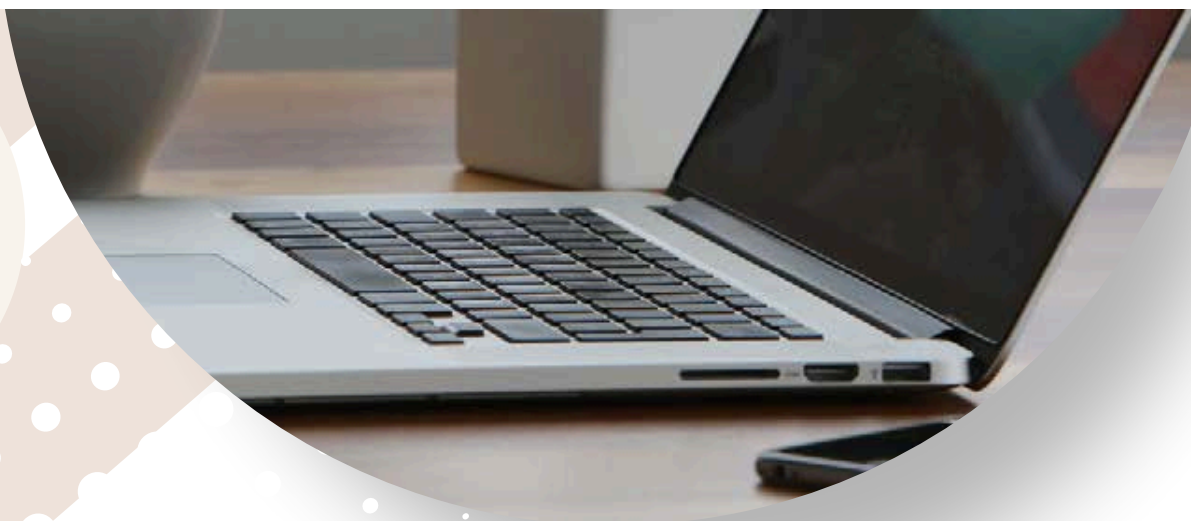
DIGITALE ENGEL (CYFROWE ANIOŁY)

Inicjatywa dotyczyła wyzwania zidentyfikowanego już w niemieckim krajobrazie umiejętności: braku zrozumienia technologii cyfrowych i zainteresowania poznawaniem technologii cyfrowych przez osoby starsze oraz celów, do których korzystają z Internetu: komunikowania się z dziećmi i bliskimi oraz wyszukiwania informacji online.

Kluczowe czynniki sukcesu inicjatywy Digital Angels obejmują jej proaktywne podejście do rozwiązywania problemu luki w rozumieniu technologii cyfrowych i różnic w zainteresowaniach wśród starszych osób dorosłych w Niemczech. Dzięki wdrożeniu mobilnych autobusów wyposażonych w doradców cyfrowych inicjatywa zapewnia dostępną edukację cyfrową bezpośrednio tam, gdzie często odwiedzają osoby starsze, takie jak targi, lokalne spotkania i kluby seniorów. Praktyczna metodologia nauczania na miejscu umożliwia osobom starszym naukę określonych umiejętności cyfrowych, dostosowanych do ich codziennych potrzeb, takich jak komunikacja z rodziną i przyjaciółmi, dostęp do informacji w Internecie i korzystanie z aplikacji cyfrowych w celu uproszczenia codziennych zadań. Objęcie zasięgiem inicjatywy regionów wiejskich zapewnia włączenie i dostępność dla osób starszych mieszkających poza ośrodkami miejskimi. Ponadto różnorodny zakres oferowanych usług, od pozostawiania w kontakcie online po wskazówki dotyczące oszczędzania energii dla inteligentnych domów, odzwierciedla zdolność dostosowania inicjatywy do zmieniających się potrzeb cyfrowych osób starszych w różnych aspektach ich życia.

DOBRE PRAKTYKI W EDUKACJI OSÓB W WIEKU 55+ W EUROPIE

DOBRE SAMOPOCZUCIE I ZDROWE WYBORY DLA OSÓB STARSZYCH I ICH OPIEKUNÓW – CAŁOŚĆ

Głównym celem projektu WHOLE było promowanie aktywnego i zdrowego starzenia się poprzez trening fizyczny dla niepełnosprawnych seniorów i osób starszych w domu, przy wykorzystaniu spersonalizowanych usług opieki domowej świadczonych im przez formalnych i nieformalnych opiekunów. Jednocześnie projekt WHOLE w równym stopniu kładł nacisk na wpływ treningu fizycznego na dobre samopoczucie i ulgę opiekunów formalnych, a zwłaszcza nieformalnych.

Integrując ćwiczenia dostosowane zarówno do pozycji siedzącej, jak i stojącej, koncentrując się na sprawności krążeniowo-oddechowej, sile, elastyczności, równowadze i koordynacji, platforma zaspokaja różnorodny zakres potrzeb zdrowotnych. Ponadto włączenie arkuszy informacyjnych zawierających praktyczne informacje na temat zdrowego odżywiania w starszym wieku wzmacnia holistyczne podejście do dobrego samopoczucia. Nacisk platformy na zaangażowanie opiekunów tworzy środowisko wspierające wdrażanie tych zmian w stylu życia, poprawiając w ten sposób zdrowie i jakość życia zarówno starszych osób dorosłych, jak i ich opiekunów.

WHOLE

Kluczowymi czynnikami sukcesu projektu WHOLE była współpraca partnerów-ekspertów z Niemiec, Austrii, Grecji, Bułgarii, Irlandii i Izraela w celu opracowania kompleksowej platformy e-learningowej mającej na celu promowanie aktywności fizycznej i zdrowego odżywiania wśród osób starszych i ich opiekunów.

SEELERNETZ

Celem wspieranie uczenia się przez całe życie za pośrednictwem sieci społecznościowych i pokazanie, jak może to prowadzić do aktywnego udziału seniorów w społeczeństwie, promowania solidarności międzypokoleniowej i zwiększania dobrostanu osób starszych.

Do kluczowych czynników sukcesu projektu SEELERNETZ zalicza się jego kompleksowe podejście do poprawy jakości życia osób starszych poprzez uczenie się przez całe życie za pośrednictwem sieci społecznościowych. Angażując seniorów na początkowym etapie, aby zrozumieć ich warunki życia i pragnienia poprawy codziennego życia, projekt zapewnia podejście dostosowane do potrzeb. Późniejszy rozwój projektów pilotażowych w pięciu uczestniczących krajach sprzyjał innowacjom i dostosowaniu do różnorodnych kontekstów kulturowych. Co więcej, współpraca między instytucjami akademickimi, organizacjami badawczymi i organizacjami członkowskimi ukazuje multidyscyplinarne i całościowe podejście do zaspokajania potrzeb osób starszych. Skoncentrowanie się projektu na generowaniu praktycznych zaleceń i ustandaryzowanym modelu zwiększa jego potencjał w zakresie długoterminowego wpływu i skalowalności wykraczającej poza czas trwania projektu.

“CULTURE ON PRESCRIPTION IN EUROPE” (COPE)

Opierając się na koncepcji przepisywania społecznego, już dobrze ugruntowanej w Wielkiej Brytanii i Irlandii, projekt „Kultura na receptę w Europie” (COPE) bada, w jaki sposób nowo opracowane działania kulturalne w edukacji dorosłych może rozwiązać problem samotności i izolacji społecznej osób starszych.

**CULTURE ON
PRESCRIPTION**

Do kluczowych czynników sukcesu projektu COPE zalicza się podejście oparte na współpracy między partnerami z różnych krajów europejskich, ułatwione dzięki programowi finansowania Erasmus+. Projekt prowadzony przez niemiecki Instytut Stosowanych Badań Społecznych, Planowania Społecznego i Doradztwa Politycznego (ISIS) we Frankfurcie nad Menem miał na celu połączenie działań kulturalnych i promocji zdrowia psychicznego osób starszych. Wdrażając kursy pilotażowe COPE, projekt ocenił skuteczność tego połączenia i zaoferował spersonalizowane „Przepisy kulturowe”, aby zachęcić do udziału w dostosowanych do indywidualnych potrzeb działaniach. Zaangażowanie profesjonalnych facylitatorów posiadających wiedzę specjalistyczną w dziedzinie sztuki i kultury zapewniło opracowanie wysokiej jakości i angażujących działań pilotażowych, które odpowiadają zróżnicowanym potrzebom osób starszych w różnych lokalizacjach.

ANALIZA PORÓWNAWCZA Z EUROPA

W miarę jak społeczeństwa w Niemczech i Europie stają przed wyzwaniami, jakie stwarza starzejące się społeczeństwo, konieczne staje się zagłębienie się w analizę porównawczą, aby zrozumieć potrzeby i inicjatywy edukacyjne osób w wieku 55 lat i więcej. W ramach tej analizy zbadane zostaną podobieństwa i różnice między Niemcami a innymi krajami europejskimi, podkreślając wyciągnięte wnioski i dobre praktyki, które mogą mieć wpływ na politykę i programy edukacyjne na całym kontynencie.

Godne uwagi podobieństwo w całej Europie polega na tendencji demograficznej starzenia się społeczeństwa. W krajach na całym kontynencie odsetek osób w wieku 55 lat i więcej stopniowo rośnie, co wymaga wspólnych wysiłków w celu zaspokojenia ich potrzeb edukacyjnych. Ta zmiana demograficzna podkreśla znaczenie promowania uczenia się przez całe życie i zapewniania osobom starszym dostosowanych do ich potrzeb możliwości edukacyjnych, aby mogły nadal aktywnie przyczyniać się do rozwoju społeczeństwa.

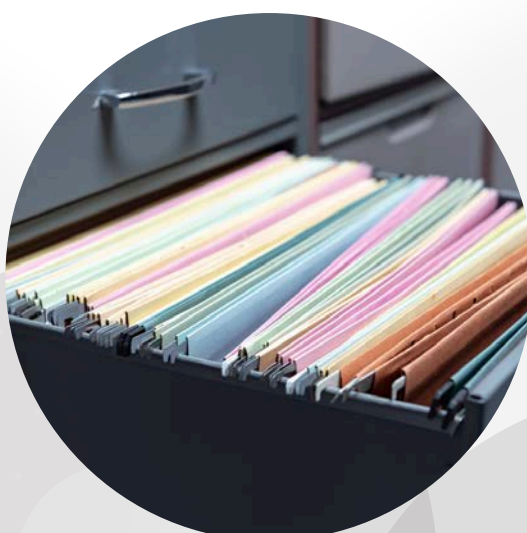
Jednakże pomimo tego nadrzędnego podobieństwa istnieją zauważalne różnice w krajobrazie edukacyjnym różnych krajów europejskich. Na przykład, podczas gdy Niemcy byli świadkami gwałtownego wzrostu aktywności zawodowej osób starszych i rosnącego apetytu na wiedzę wśród tej grupy demograficznej, inne kraje mogą wykazywać różny poziom zaangażowania osób starszych w kształcenie i szkolenie. Czynniki takie jak warunki ekonomiczne, podejście kulturowe do starzenia się oraz dostępność zasobów edukacyjnych mogą znacząco wpływać na ścieżki edukacyjne osób starszych w różnych krajach europejskich.

Co więcej, wpływ pandemii Covid-19 spowodował dodatkowe komplikacje w krajobrazie edukacyjnym osób starszych w Europie. Wykluczenie cyfrowe okazało się poważnym wyzwaniem, szczególnie wśród starszych populacji o ograniczonej umiejętności korzystania z technologii cyfrowych. Chociaż inicjatywy takie jak Cyfrowe Anioły w Niemczech miały na celu wypełnienie tej luki poprzez zapewnienie dostępnej edukacji cyfrowej, zakres wykluczenia cyfrowego może być różny w poszczególnych krajach europejskich, co wymaga dostosowanego podejścia do rozwiązania tego problemu.

Jeśli chodzi o dobre praktyki, Niemcy są wzorem innowacji dzięki inicjatywom takim jak GRANDEXPERTS i WISSENSDURSTIG.DE, które wykazały sukces w promowaniu edukacji i umiejętności cyfrowych wśród osób starszych. Inicjatywy te kładą nacisk na współpracę między różnymi zainteresowanymi stronami, w tym agencjami rządowymi, organizacjami non-profit i instytucjami akademickimi, w celu stworzenia kompleksowych i dostępnych platform edukacyjnych dla starszych uczniów.

Co więcej, projekty takie jak WHOLE i SEELERNETZ ukazują potencjał interdyscyplinarnej współpracy i zaangażowania społeczności w promowaniu aktywnego starzenia się i uczenia się przez całe życie. Integrując aktywność fizyczną, sieci społecznościowe i działalność kulturalną z programami edukacyjnymi, inicjatywy te oferują całościowe podejście do zaspokajania różnorodnych potrzeb osób starszych i wzmacniania odporności w obliczu wyzwań społecznych.

Podsumowując, analiza porównawcza inicjatyw edukacyjnych dla osób w wieku 55 lat i więcej w Niemczech i Europie ujawnia zarówno podobieństwa, jak i różnice, które mogą stanowić podstawę dla przyszłej polityki i rozwoju programów. Dzieląc się najlepszymi praktykami, wyciągniętymi wnioskami i innowacyjnymi podejściami, kraje europejskie mogą współpracować w celu stworzenia włączających ekosystemów edukacyjnych, które umożliwią starszym dorosłym prowadzenie satysfakcjonującego i sensownego życia.

ZALECENIA PROJEKTOWE I PRAKTYCZNE STRATEGIE WDROŻENIA W PROJEKCIE

W miarę postępów projektu ukierunkowanego na zaspokojenie potrzeb edukacyjnych osób w wieku 55 lat i więcej, istotne staje się przedstawienie kompleksowych rekomendacji i praktycznych strategii skutecznego wdrożenia. Te zalecenia i strategie obejmują różne aspekty projektu, od rozwoju innowacyjnych usług po budowanie potencjału i poszerzanie oferty edukacyjnej. Wyznaczając jasne ścieżki działania, zainteresowane strony mogą zorientować się w złożoności projektu i zmaksymalizować jego wpływ na edukację osób starszych i rozwój osobisty.

1. Rozwój innowacyjnych usług

Podstawą projektu jest rozwój innowacyjnej usługi doradztwa edukacyjnego w zakresie edukacji niezawodowej, dostosowanej specjalnie do osób w wieku 55 lat i więcej. Aby zapewnić powodzenie tego przedsięwzięcia, można przedstawić kilka zaleceń i strategii:

- **Przeprowadzenie dokładnej oceny potrzeb:** Przed zaprojektowaniem usługi doradztwa edukacyjnego niezwykle ważne jest przeprowadzenie kompleksowej oceny potrzeb w celu zidentyfikowania konkretnych wymagań edukacyjnych, preferencji i wyzwań stojących przed osobami starszymi. Ocena ta powinna obejmować różne grupy demograficzne i uwzględniać takie czynniki, jak poziom wykształcenia, umiejętność korzystania z technologii cyfrowych oraz status społeczno-ekonomiczny.
- **Współpraca i współtworzenie:** Angażowanie osób starszych jako aktywnych uczestników procesu współtworzenia usługi doradztwa edukacyjnego. Prośenie ich o uwagi, opinie i sugestie, aby mieć pewność, że usługa jest dostosowana do ich unikalnych potrzeb i preferencji. Współpraca z organizacjami społecznymi, instytucjami akademickimi i odpowiednimi stronami zainteresowanymi, aby wykorzystać wiedzę i zasoby w rozwoju usług.
- **Korzystanie z innowacyjnych technologii,** takich jak platformy internetowe, aplikacje mobilne i wirtualne sesje doradcze, aby zwiększyć dostępność i zasięg usług doradztwa edukacyjnego. Wykorzystanie narzędzi cyfrowych, aby zapewnić spersonalizowane wskazówki, interaktywne zasoby i zdalne wsparcie osobom starszym, pokonując w ten sposób bariery związane z mobilnością i położeniem geograficznym.

2. Stworzenie Poradnika dla Kadry Edukacji Dorosłych

Kompleksowy przewodnik dla kadry zajmującej się edukacją dorosłych ma na celu wyposażenie jej w niezbędne narzędzia i zalecenia umożliwiające skuteczną realizację usługi doradczej. Poniższe zalecenia i strategie mogą ułatwić tworzenie i rozpowszechnianie tego przewodnika:

- **Przeprowadzanie szkoleń i budowanie potencjału:** Zapewnienie szkoleń dla personelu zajmującego się edukacją dorosłych, aby zapoznać go z celami, metodologiami i najlepszymi praktykami usług doradczych. Wyposażenie personelu w niezbędne umiejętności w zakresie technik doradczych, zasad uczenia się dorosłych i kompetencji kulturowych, aby skutecznie współpracować ze starszymi dorosłymi uczniami.
- **Opracowanie zasobów przyjaznych dla użytkownika:** Zaprojektowanie przewodnika dla personelu zajmującego się edukacją dorosłych w formacie przyjaznym dla użytkownika, zawierającym jasne instrukcje, praktyczne przykłady i studia przypadków. Dołączenie praktycznych rekomendacji, szablonów i list kontrolnych, aby ułatwić proces wdrażania i wspierać personel w poruszaniu się w różnorodnych kontekstach edukacyjnych i potrzebach uczniów.
- **Wspieranie społeczności praktyków:** Stworzenie społeczności praktyków lub forum internetowe, na którym pracownicy edukacji dorosłych będą mogli współpracować, dzielić się doświadczeniami i wymieniać spostrzeżeniami związanymi z wdrażaniem usług doradczych. Zachęcanie do wzajemnego uczenia się, mentoringu i ciągłego rozwoju zawodowego, aby zwiększyć pewność siebie i kompetencje personelu we wspieraniu starszych uczniów.

3. Budowanie potencjału

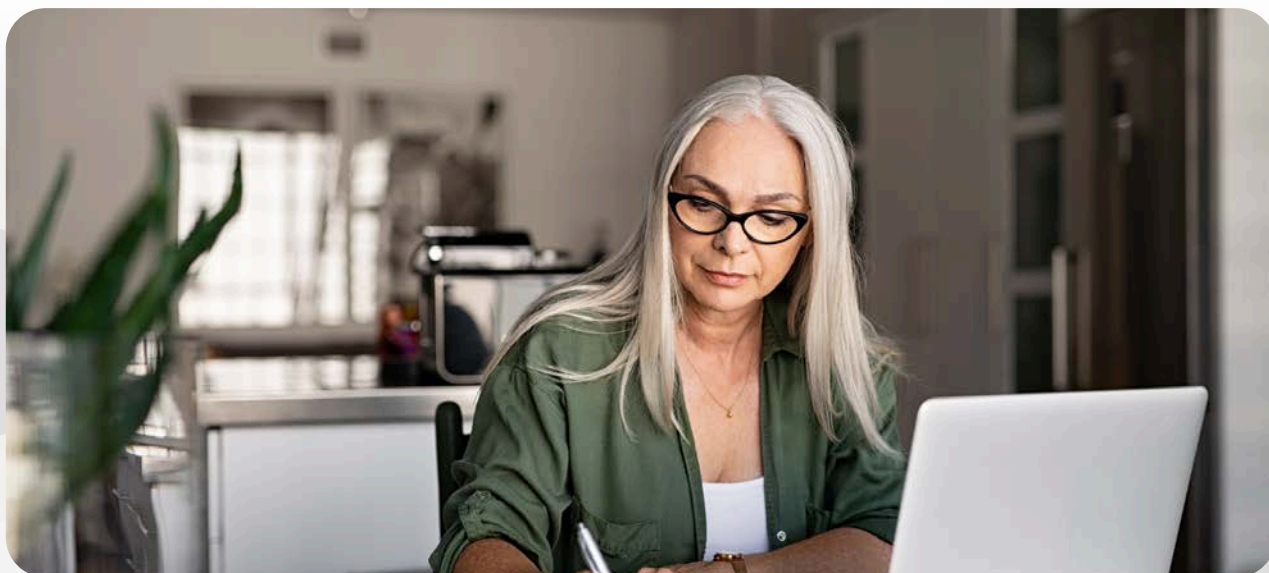
Budowanie potencjału pracowników instytucji partnerskich jest niezbędne do poszerzania ich wiedzy i kompetencji w zakresie edukacji i poradnictwa dla dorosłych. Poniższe zalecenia i strategie mogą pomóc w wysiłkach na rzecz budowania potencjału:

- **Dostosowanie programów szkoleniowych:** Dostosowanie programów szkoleniowych, aby uwzględnić konkretne potrzeby edukacyjne i braki w umiejętnościach pracowników instytucji partnerskich. Oferuj połączenie wiedzy teoretycznej, umiejętności praktycznych i możliwości uczenia się przez doświadczenie, aby zapewnić przydatność i zastosowanie w ich rolach i obowiązkach.
- **Zapewnianie wsparcia i opieki mentorskiej:** Oferowanie stałego wsparcia, opieki mentorskiej i coachingu członkom personelu podczas wdrażania usług doradczych w ich odpowiednich kontekstach. Stworzenie wspierającego środowiska uczenia się, w którym pracownicy czują się upoważnieni do szukania wskazówek, dzielenia się wyzwaniami i świętowania sukcesów przez cały cykl życia projektu.
- **Wspieranie wymiany międzykulturowej:** Ułatwianie możliwości wymiany międzykulturowej i współpracy pomiędzy pracownikami instytucji partnerskich, umożliwiając im uczenie się na wzajemnych doświadczeniach, perspektywach i najlepszych praktykach. Zachęcaj do partnerstw międzyinstytucjonalnych, wspólnych projektów i inicjatyw opartych na współpracy w celu promowania wzajemnego uczenia się i zbiorowego wpływu.

4. Faza testowania i wsparcia

Faza testowania i wsparcia projektu odgrywa kluczową rolę w udoskonalaniu usługi doradztwa edukacyjnego, stawianiu czoła wyzwaniom związanym z wdrażaniem i optymalizacji wyników dla starszych dorosłych uczniów. Poniższe zalecenia i strategie mogą pomóc w tej fazie:

- **Przeprowadzenie testów pilotażowych:** Wdrożenie małych testów pilotażowych usługi doradztwa edukacyjnego w różnych środowiskach i społecznościach, aby ocenić jej wykonalność, akceptowalność i skuteczność. Zbierz informacje zwrotne od starszych uczniów, personelu oświatowego i innych interesariuszy, aby zidentyfikować obszary wymagające poprawy i udoskonalenia.
- **Powtarzanie i dostosowanie:** stałe powtarzanie i dostosowywanie usługi doradztwa edukacyjnego w oparciu o spostrzeżenia zebrane z testów pilotażowych, opinie interesariuszy i dane z oceny. Stosuj elastyczne i iteracyjne podejście do świadczenia usług, umożliwiające szybkie prototypowanie, eksperymentowanie i dostosowywanie w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby i konteksty.
- **Zapewnienie wsparcia dostosowanego do potrzeb:** Zaoferowanie dostosowanego wsparcia i pomocy instytucjom partnerskim i pracownikom edukacyjnym na etapie testowania, rozwiązując wyzwania związane z wdrażaniem, rozwiązując problemy i zapewniając wskazówki dotyczące najlepszych praktyk. Promowanie nastawienia na wspólne rozwiązywanie problemów, w ramach którego zainteresowane strony współpracują, aby pokonać bariery i zmaksymalizować wpływ usług doradczych.

5. Rozszerzenie oferty edukacyjnej

Rozszerzanie oferty edukacyjnej dla osób starszych w krajach partnerskich jest integralną częścią wspierania zwiększonego dostępu do edukacji dorosłych i promowania uczenia się przez całe życie. Poniższe zalecenia i strategie mogą ułatwić fazę ekspansji:

- **Zwiększanie skali skutecznych inicjatyw:** Zidentyfikowanie skutecznych programów i inicjatyw edukacyjnych na podstawie testów pilotażowych i zwiększenie ich skali, aby dotrzeć do szerszej publiczności, czyli starszych dorosłych uczniów. Wykorzystanie wyciągniętych wniosków, dobrych praktyk i podejścia opartego na dowodach, aby informować o rozszerzaniu ofert edukacyjnych w krajach partnerskich.
- **Wspieranie zrównoważonego rozwoju i skalowalności:** Projektowanie programów i interwencji edukacyjnych z myślą o zrównoważonym rozwoju i skalowalności, zapewniając, że można je skutecznie powielać i dostosowywać w różnorodnych kontekstach. Zbadanie możliwości partnerstwa, finansowania i mobilizacji zasobów w celu wspierania długoterminowej rentowności i rozwoju inicjatyw edukacyjnych dla osób starszych.
- **Promowanie zaangażowania i uczestnictwo społeczności:** Angażowanie starszych uczniów, organizacje społeczne i inne zainteresowane strony we wspólne projektowanie i wdrażanie ofert edukacyjnych, zapewniając ich znaczenie, stosowność kulturową i reagowanie na lokalne potrzeby i preferencje. Wzmacnianie poczucie własności, dumy i przynależności wśród osób starszych, wzmacniając ich pozycję jako aktywnych uczestników podróży polegającej na uczeniu się przez całe życie.

Podsumowując, pomyślna realizacja projektu mającego na celu poprawę krajobrazu edukacyjnego dla osób w wieku 55 lat i starszych wymaga zróżnicowanego, opartego na współpracy i dynamicznego podejścia. Projekt ten, mający kluczowe znaczenie dla zaspokojenia zmieniających się potrzeb starzejącego się społeczeństwa, jest drogowskazem dla transformacyjnych zmian w edukacji dorosłych. Podkreśla konieczność wyjścia poza tradycyjne paradygmaty i przyjęcia innowacyjnych, włączających i dających się dostosować strategii, które odpowiadają wyjątkowym aspiracjom i wyzwaniom starszych uczniów.

U podstaw tej inicjatywy leży uznanie osób starszych nie tylko jako beneficjentów, ale także aktywnych współtwórców ich ścieżki edukacyjnej. Ta zmiana paradygmatu wymaga solidnych ram, które integrują rozwój pionierskich usług, kompleksowe budowanie potencjału, fazy testów iteracyjnych i strategiczny rozwój ofert edukacyjnych. Takie wieloaspektowe podejście gwarantuje, że projekt będzie responsywny, skuteczny i dostosowany do rzeczywistych potrzeb docelowej grupy demograficznej

Podstawą tego projektu jest rozwój innowacyjnej usługi doradztwa edukacyjnego, zaprojektowanej przy bezpośrednim zaangażowaniu osób starszych, aby zapewnić zaspokojenie ich różnorodnych potrzeb. Ta usługa nie jest celem samym w sobie, ale bramą do umożliwienia starszym dorosłym poruszania się po ścieżkach edukacyjnych z pewnością siebie i autonomią. Wspierając proces projektowania partycypacyjnego, projekt czerpie z bogatego doświadczenia, spostrzeżeń i preferencji starszych uczniów, zapewniając, że oferowane usługi są nie tylko istotne, ale także głęboko rezonują z ich aspiracjami.

Budowanie potencjału jawi się jako kluczowy filar tego przedsięwzięcia, podkreślając potrzebę ciągłego uczenia się i adaptacji wśród nauczycieli i facylitatorów. Krajobraz edukacji dorosłych stale się zmienia, w związku z czym osoby przodujące w świadczeniu tych usług muszą być wyposażone w najnowsze strategie pedagogiczne, narzędzia technologiczne i podejście oparte na empatii, aby skutecznie współpracować ze starszymi uczniami. To budowanie potencjału wykracza poza umiejętności techniczne i obejmuje głębokie zrozumienie społecznych, emocjonalnych i poznawczych wymiarów uczenia się w późniejszym życiu.

Faza iteracyjnych testów i wsparcia odzwierciedla zaangażowanie projektu w ciągłe doskonalenie i szybkość reakcji. Testy pilotażowe w różnych środowiskach oferują bezcenny wgląd w praktyczne aspekty wdrażania usługi doradztwa edukacyjnego, umożliwiając dostosowywanie i udoskonalanie w czasie rzeczywistym. Na tym etapie nie chodzi jedynie o rozwiązywanie problemów, ale o przyjęcie etosu eksperymentów i innowacji w celu poprawy jakości, dostępności i wpływu usług edukacyjnych dla osób starszych.

Wreszcie, strategiczna ekspansja ofert edukacyjnych ma kluczowe znaczenie dla poszerzenia zasięgu i głębokości oddziaływania projektu. Zwiększanie skali udanych inicjatyw gwarantuje, że szersza grupa starszych uczniów będzie mogła skorzystać ze wzboganych możliwości edukacyjnych, wspierając kulturę uczenia się przez całe życie, która przekracza granice geograficzne, społeczne i ekonomiczne. W tej ekspansji nie chodzi tylko o ilość, ale o wzbogacenie jakości i różnorodności doświadczeń edukacyjnych dostępnych dla osób starszych, umożliwiając im odkrywanie nowych horyzontów wiedzy, kreatywności i rozwoju osobistego.

Zasadniczo projekt ten ucieleśnia przyszłościowe podejście do edukacji dorosłych, które broni praw, potrzeb i potencjału osób starszych jako integralnych członków społeczności edukacyjnej. Łącząc rozwój innowacyjnych usług, wszechstronne budowanie potencjału, testowanie iteracyjne i strategiczną ekspansję, projekt ustanawia nowy punkt odniesienia dla edukacji dorosłych. Toruje drogę dla przyszłości, w której edukacja jest podróżą trwającą całe życie, dostępną, angażującą i wzbogacającą dla jednostek na każdym etapie życia, zapewniając, że osoby starsze nie tylko będą się uczyć, ale także wniosą wkład w tętniący życiem, włączający i stale rozwijający się system edukacyjny ekosystem.

WNIOSKI

Podsumowując, projekt poświęcony zaspokojeniu potrzeb edukacyjnych osób w wieku 55 lat i starszych oferuje dokładnie opracowaną i szczegółowo ustrukturyzowaną strategię, zaprojektowaną w celu zaspokojenia zróżnicowanych potrzeb tej grupy demograficznej zarówno w Niemczech, jak i w szerszym krajobrazie europejskim. Dobrze zdefiniowane cele projektu, podejścia metodyczne i wnikliwe wnioski zapewniają krytyczne perspektywy, które odgrywają zasadniczą rolę w kształtowaniu rozwoju dostosowanych programów i usług edukacyjnych dla populacji seniorów.

Dogłębna analiza niemieckiego krajobrazu edukacyjnego przeprowadzona w ramach projektu odkrywa zauważalny wzrost pragnienia wiedzy wśród starszych pokoleń, wraz z wyraźną tendencją do integracji cyfrowej i silną skłonnością do wolontariatu. W miarę jak pokolenie wyżu demograficznego zbliża się do emerytury i w obliczu coraz wyraźniejszego przechyłu demograficznego w stronę starzejącego się społeczeństwa, w projekcie trafnie podkreślono krytyczną potrzebę opracowywania wysiłków edukacyjnych specjalnie w celu uwzględnienia różnorodnych potrzeb osób w wieku 55 lat i starszych. Dokładna ocena przeprowadzona w ramach projektu takich czynników, jak stopa bezrobocia, osiągnięcia edukacyjne i różnice między płciami w tej grupie wiekowej, rzuca światło na szczególne wyzwania, którym należy stawić czoła, aby zapewnić sprawiedliwy i otwarty dostęp do możliwości edukacyjnych.

POTRZEBY EDUKACYJNE OSÓB W WIEKU 55+ W NIEMCZECH

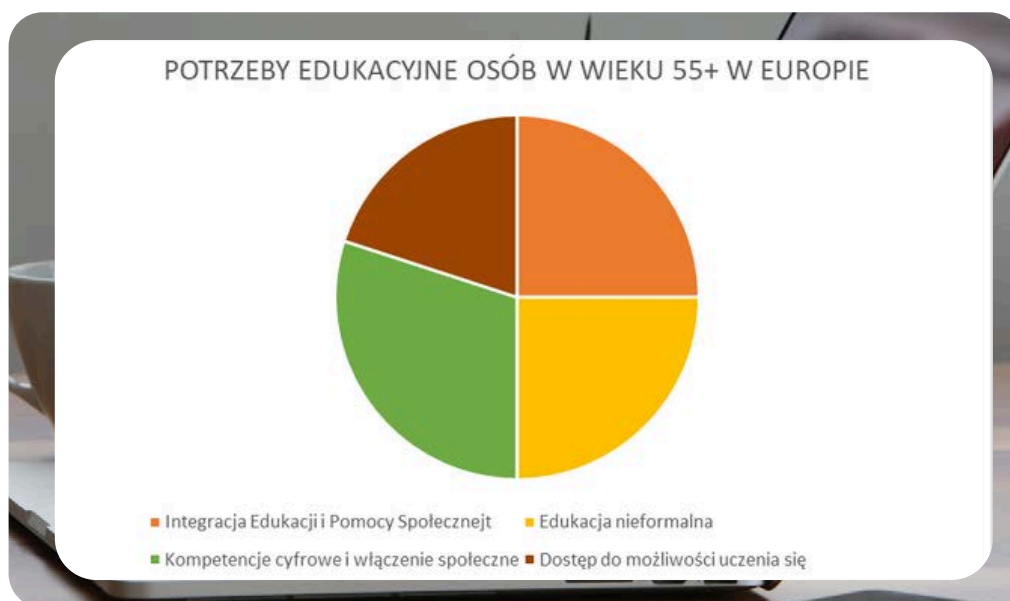

- Wypoczynek i zaangażowanie społeczne
- Umiejętność korzystania z technologii cyfrowych
- Edukacja wyższa
- Potrzeby kształcenia zawodowego

Co więcej, projekt dostrzega rosnące zjawisko uczenia się przez całe życie wśród seniorów w Niemczech, co oznacza transformacyjną zmianę w paradygmacie edukacyjnym. Skupienie się na integracji osób uczących się okazjonalnie w ramach szkolnictwa wyższego oraz kluczowa rola, jaką odgrywają centra kształcenia dorosłych w oferowaniu różnorodnych opcji kursów, podkreślają istotę pielęgnowania etosu ciągłego uczenia się.

Niemniej jednak, raport trafnie wskazuje, że obecna oferta edukacyjna ma tendencję do przedkładania integracji społecznej nad edukację formalną, wskazując na konieczność przyjęcia bardziej asertywnej postawy w motywowaniu starszych osób do korzystania i doceniania tych ścieżek edukacyjnych.

Rozszerzając swój zakres poza granice Niemiec, analiza wkracza w szerszy kontekst europejski, gdzie wyraźnie wyłaniają się wyjątkowe wyzwania, takie jak zmiany demograficzne, wykluczenie cyfrowe i konsekwencje pandemii Covid-19. W raporcie podkreślono, jak istotne jest zajęcie się problemem uwięzienia w scenariuszach wymagających niskich umiejętności oraz niedoborów nieformalnych możliwości edukacyjnych zaprojektowanych specjalnie dla kohorty seniorów w Europie. Opowiada się za bardziej kompleksowym i empatycznym podejściem do edukacji dorosłych, postrzegając starszych uczniów jako kluczowych czynników w dążeniu do powrotu do zdrowia i zwiększenia odporności, zwłaszcza w obliczu utrzymujących się przeszkód, takich jak przepaść cyfrowa.

Integracja w ramach projektu wzorowych praktyk z Niemiec i szerszego kontekstu europejskiego dostarcza bezcennego wglądu w udane inicjatywy promujące edukację i biegłość cyfrową wśród osób starszych. Innowacje takie jak GRANDEXPERTS, WISSENSDURSTIG.DE, Digitale Engel, WHOLE, SEELERNETZ i COPE stanowią przykład skutecznych strategii, które okazały się skuteczne we wzmacnianiu pozycji populacji seniorów, propagowaniu aktywnego starzenia się i wplataniu edukacji w kompleksowe programy dobrego samopoczucia. Przykłady te ilustrują ogromny potencjał wspólnych wysiłków różnych interesariuszy, obejmujących organy rządowe, organizacje non-profit, instytucje edukacyjne i grupy społeczne.

Analiza porównawcza ram edukacyjnych w Niemczech przeprowadzona w ramach projektu w porównaniu z innymi krajami europejskimi ujawnia zarówno wspólne wyzwania, jak i wyraźne niuanse. Chociaż tendencja demograficzna prowadząca do starzenia się społeczeństwa jest powszechna, różnice we wskaźnikach uczestnictwa, warunkach ekonomicznych i sposobie myślenia kulturowego wymagają rozwiązań dostosowanych do potrzeb różnych regionów. Zaostrzenie wykluczenia cyfrowego w wyniku pandemii Covid-19 jeszcze bardziej uwydatnia zapotrzebowanie na sprawne i dające się dostosować metodologie, aby zaspokoić różnorodne potrzeby starszych grup demograficznych w całej Europie.

Zwieńczeniem raportu są praktyczne zalecenia i strategie zapewniające skuteczną realizację projektu, poruszające istotne elementy, takie jak innowacyjność usług, sformułowanie przewodnika dla personelu zajmującego się edukacją dorosłych, zwiększanie potencjału, fazy testowania i wsparcia oraz poszerzenie portfolio edukacyjnego. Niniejsze wytyczne oferują zainteresowanym stronom strategiczny plan umożliwiający poruszanie się po zawłościach projektu i wzmacnianie jego korzystnego wpływu na ścieżki edukacyjne i rozwój osobisty osób w wieku 55 lat i starszych.

Ostatecznie projekt ten stanowi kluczową inicjatywę na rzecz ustanowienia włączających i transformacyjnych ekosystemów edukacyjnych, które umożliwiają starszym osobom prowadzenie wzbogaconego i celowego życia poprzez dążenie do uczenia się przez całe życie. Uznając specyficzne wymagania tej grupy demograficznej, stosując najnowocześniejsze metodologie i kultywując synergie współpracy, projekt obiecuje wnieść znaczący wkład w postęp społeczny i dobrobyt gospodarczy, zapewniając, że osoby starsze nadal będą aktywnymi uczestnikami stale rozwijającego się społeczeństwa. rozwijający się krajobraz edukacyjny.

BIBLIOGRAFIA

Statistisches Bundesamt, Wiesbaden 2014

Deutsches Institut für Menschenrechte, ANSWERS OF THE GERMAN INSTITUT FOR HUMAN RIGHTS TO THE GUIDING QUESTIONS FOR THE FOCUS AREAS OF THE X SESSION OF THE OPEN-ENDED WORKING GROUP ON AGEING

Federal Statistical Office, Older people in Germany and the EU, 2016

Eurydice Report, 2021

<https://www.age-platform.eu>

<https://www.bagso.de/themen/digitalisierung/grandexperts/>

<https://www.wissensdurstig.de>

<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2015-1-DE02-KA204-002418>

<https://www.digitaler-engel.org>

www.seelernetz.eu

<https://culture-on-prescription.eu>

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Raport
końcowy

CZEŚĆ 2

POLSKA

EDUCATION
FOR FUTURE

CELE

Celem niniejszego raportu jest analiza potrzeb edukacyjnych osób w wieku 55 lat i starszych w Polsce i całej Europie. W raporcie zostały także zidentyfikowane i omówione dobre praktyki w zakresie edukacji i poradnictwa edukacyjnego dla tej grupy demograficznej. Raport jest częścią szerszego raportu końcowego, który pomoże w opracowaniu odpowiedniego programu poradnictwa edukacyjnego dla osób w wieku 55+.

W miarę starzenia się społeczeństwa Polski, rośnie potrzeba zwrócenia uwagi na edukacyjne wymagania osób w wieku 55 lat i więcej. Ta grupa wiekowa, często określana jako seniorzy lub osoby starsze, stanowi istotny segment populacji, którego potrzeby edukacyjne zdobywają uznanie jako istotny element wspierania nauki przez całe życie oraz dobrostanu. W miarę ewolucji struktur społecznych i postępu technologicznego zrozumienie i dostosowywanie się do potrzeb edukacyjnych tej grupy staje się kluczowe dla zapewnienia ich dalszego zaangażowania, społecznej integracji i adaptacji w ciągle zmieniającym się świecie.

Edukacyjne potrzeby osób w wieku 55 lat i więcej w Polsce są zróżnicowane i wieloaspektowe, obejmują różne obszary, takie jak umiejętności cyfrowe, edukacja zdrowotna, finansowa i możliwości rozwoju osobistego i zawodowego. Ta grupa wiekowa, kiedyś uważana za segment o ograniczonych aspiracjach edukacyjnych, obecnie aktywnie poszukuje sposobów na rozwijanie umiejętności, pozostawanie mentalnie sprawna i uczestnictwo w społeczeństwie.

W tym kontekście niniejsza eksploracja zagłębia się w unikalne potrzeby edukacyjne osób w wieku 55 lat i więcej w Polsce, analizując wyzwania, przed jakimi stoją, „emerging trends” w edukacji dorosłych i potencjalne korzyści płynące z zaspokajania tych potrzeb. Rozpoznanie istoty dostarczania dostosowanych możliwości edukacyjnych dla seniorów to nie tylko kwestia społecznej odpowiedzialności, ale także strategicznego inwestowania w ogólny dobrostan i dalszy wkład tej grupy w społeczeństwo.

METODOLOGIA

Desk Research przeprowadzono w celu zebrania informacji z istniejącej literatury akademickiej, dokumentów strategicznych i raportów dotyczących potrzeb edukacyjnych i najlepszych praktyk osób w wieku 55 lat i starszych. Obejmowało to przegląd trendów demograficznych, programów edukacyjnych i udanych inicjatyw.

Dane wtórne zebrane z wiarygodnych źródeł, w tym raportów rządowych, czasopism akademickich i publikacji organizacji międzynarodowych. Dane te zapewniły wgląd w obecny krajobraz edukacyjny, wyzwania i luki w grupie demograficznej 55+.

Studia przypadków udanych programów i inicjatyw edukacyjnych skierowanych do grupy demograficznej 55+. Te studia przypadków zapewniły dogłębny wgląd w ich wdrażanie i wyniki tych programów.

Analiza porównawcza przeprowadzona w celu porównania potrzeb edukacyjnych i najlepszych praktyk w Niemczech z tymi w innych krajach europejskich. Wiązało się to z przeglądem odpowiedniej literatury i raportów z tych krajów w celu zidentyfikowania podobieństw i różnic.

W całym procesie badawczym wzięto pod uwagę względy etyczne. Wszystkie źródła zostały prawidłowo zacytowane, a badanie przeprowadzono zgodnie z wytycznymi i standardami etycznymi.

Badanie miało kilka ograniczeń, w tym poleganie na danych wtórnych, które mogą być obarczone stronniczością lub niedokładnościami. Dodatkowo zakres badań ograniczono do istniejącej literatury i raportów oraz nie prowadzono gromadzenia danych pierwotnych.

POTRZEBY EDUKACYJNE OSÓB W WIEKU 55+ W POLSCE

Krajobraz demograficzny Polski przechodzi zauważalną metamorfozę, charakteryzując się procesem starzenia społeczeństwa. Najnowsze statystyki wyraźnie ukazują, że odsetek osób w wieku 55 lat i starszych stale rośnie, odzwierciedlając istotną zmianę struktury wiekowej kraju. Ten dynamiczny trend demograficzny jest rezultatem kilku kluczowych czynników, w tym wydłużającej się średniej długości życia oraz malejącej liczby urodzeń. Zrozumienie składu i rozmieszczenia tej grupy wiekowej staje się kluczowe w kontekście dostosowywania inicjatyw edukacyjnych do ich specyficznych potrzeb.

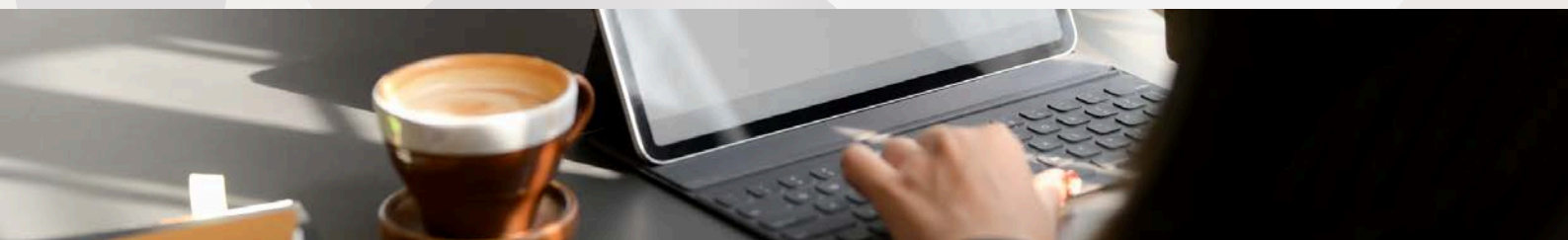
W kontekście biologicznym starzenie się stanowi wyzwanie dla adaptacji organizmu do zmieniających się warunków, prowadząc do utraty adaptacyjnej odpowiedzi na stres i zwiększonego ryzyka chorób zależnych od wieku. Proces ten obejmuje zarówno zmiany inwolucyjne, jak i nabyte. W miarę starzenia się organizmu, procesy kataboliczne przeważają nad anabolicznymi, prowadząc do zmian regresywnych, a wskaźniki fizjologiczne ulegają pogorszeniu, dotycząc pracy wszystkich układów i narządów.[1]

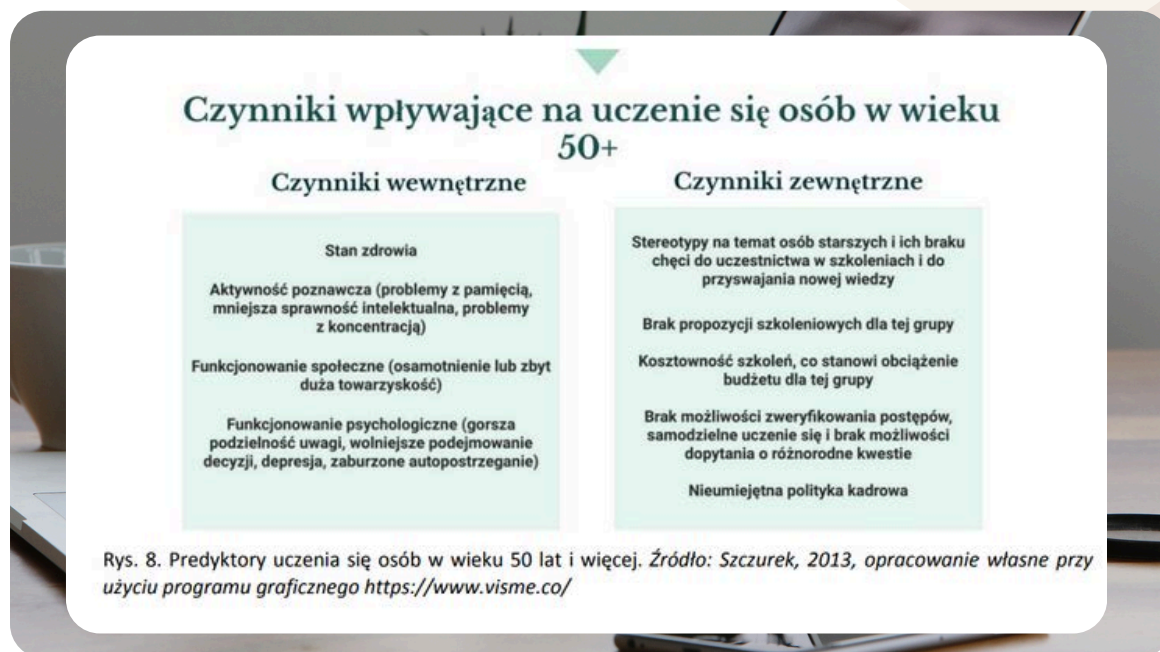
W ośrodkowym układzie nerwowym obserwuje się zmniejszenie masy mózgu, zarówno objętości, liczby neuronów, jak i synaps. Zmiany te wpływają na zdolność uczenia się, procesy poznawcze, zmysły i sferę osobowości. Ponadto zachodzą zmiany hormonalne, związane m.in. ze spadkiem poziomu hormonów tarczycy, hormonu wzrostu, testosteronu, co wpływa na reakcje układu endokrynnego na zmiany środowiskowe.

Te zmiany biologiczne skutkują spadkiem szybkości operacji mózgowych, z pogorszeniem funkcji płatów czołowych, zwłaszcza koncentracji, oraz obniżeniem efektywności spostrzegania, pojemności i przerzutności uwagi. Pogarsza się również pojemność pamięci operacyjnej i elastyczność umysłowa, choć jednocześnie wzrasta efektywność pamięci proceduralnej i działań rutynowych. W zakresie zmysłów, wzrok i słuch ulegają pogorszeniu, co może wpływać na procesy percepcyjne.[2]

W wymiarze psychologicznym starzenie się objawia się skłonnością do unikania ryzyka, niechęcią do zmian, zubożeniem emocjonalnym, zmianami wrażliwości uczuciowej i ograniczeniem zdolności twórczych. Osoby starsze często przejawiają postawę retrospektywną, obawę przed nowościami, ograniczenie zainteresowań i lęki egzystencjalne. W kontekście społecznym starzenie się prowadzi do stopniowego wycofywania się z życia społeczno-zawodowego, szczególnie po przekroczeniu granicy wieku emerytalnego. To zjawisko wynika głównie z czynników społecznych, takich jak poglądy na starość płynące ze strony rodziny i społeczeństwa. Współczesna starość staje się istotnym zagadnieniem społecznym, a edukacja do starości powinna być głównym nurtem gerontologii społecznej, skierowanym na kształtowanie właściwych postaw społeczeństwa wobec procesu starzenia się.[3]

Populacja osób starszych charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem pod względem wykształcenia, sytuacji rodzinnej i ekonomicznej, co bezpośrednio wpływa na ich zróżnicowane potrzeby edukacyjne. To zróżnicowanie wynika z bogactwa doświadczeń życiowych, przyzwyczajień oraz oczekiwań wobec nadchodzącej lub już przeżywanej starości. W późnej dorosłości i wczesnej starości ograniczają się możliwości poszerzania kompetencji, co może generować uczucia odrzucenia, izolacji i bezużyteczności. Dlatego istotne jest tworzenie oferty edukacyjnej dla seniorów, uwzględniającej ich zasoby i indywidualne potrzeby. Konieczne jest projektowanie działań edukacyjnych dostosowanych do zmian zachodzących w życiu osób starszych. Osoby starsze coraz częściej dostrzegają w edukacji nie tylko źródło rozrywki intelektualnej i kulturalnej, lecz także trening umysłowy, który umożliwia stały rozwój oraz utrzymanie jak najdłuższej samodzielności i niezależności. Koncepcja lifelong learning (uczenia się przez całe życie) staje się coraz bardziej istotna, podkreślając otwarty i niekończący się charakter rozwoju. Taki sposób postrzegania edukacji obejmuje różne formy nauki, podejmowane przez całe życie, w celu pogłębiania wiedzy, rozwijania umiejętności i kompetencji zarówno w kontekście indywidualnym, jak i społecznym.[4]

Źródło: K. Pawłowska-Cypriasiak Predyktory uczenia się osób w wieku 50 lat i więcej, Warszawa 2019, s. 22

Promowanie idei lifelong learning służy wspieraniu aktywnego i produktywnego starzenia się. W kontekście aktywnego starzenia podkreśla się, że życie człowieka to proces, który wymaga odpowiedniego przygotowania do starości. Różne formy aktywności są kluczowe dla zaspokajania potrzeb jednostki, pełnienia ról społecznych, funkcjonowania w grupie i społeczeństwie. Brak aktywności może prowadzić do utraty akceptacji otoczenia, a nawet do izolacji i wykluczenia społecznego, co z kolei może skutkować osamotnieniem. Teoria aktywności stanowi naturalną przeciwwagę dla teorii wycofania się, która sugeruje, że osoby starsze z wiekiem rezygnują z wcześniejszych form aktywności. Długotrwała realizacja różnych form aktywności jest warunkiem udanej i satysfakcjonującej starości, przekładając się na jakość życia seniorów oraz ich samoocenę. Wszelkie przejawy aktywności są istotnym elementem zarówno potrzeb psychicznych, jak i fizycznych w każdym wieku, a brak wzorców aktywnego spędzania czasu wolnego wynika często z powszechnego i biernego stylu życia.[5]

Światowa Organizacja Zdrowia wskazała kluczowe determinanty tego procesu, gdzie płeć i uwarunkowania kulturowe są uznawane za najważniejsze. Normy, wartości i obyczaje obowiązujące w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej, przy akceptacji społecznej poszczególnych faz życia, szczególnie związanych ze starością, kształtują wzorzec starzenia się. Płeć została również uznana za istotny czynnik determinujący ten proces, określając role męskie i żeńskie. Kobiety często są bardziej narażone na ubóstwo i wykluczenie społeczne w starości z powodu większego zaangażowania w prowadzenie gospodarstwa domowego, co często wymaga opieki nad rodziną. Mężczyźni natomiast są bardziej narażeni na choroby, ryzyka zawodowe oraz zły stan zdrowia związanego z używkami czy brakiem profilaktyki zdrowotnej.[6]

Rys. 1. Determinanty aktywnego starzenia się według Światowej Organizacji Zdrowia

Źródło: zestawienie własne na podstawie WHO (2002), *Active ageing: a policy framework*, Geneva, World Health Organization, s. 19.

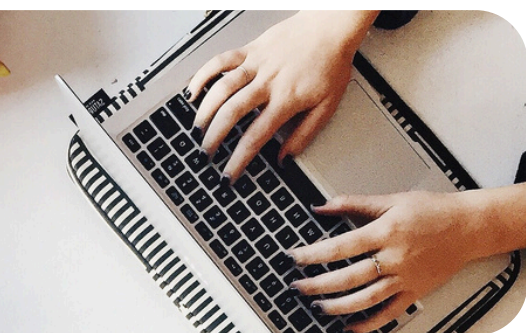
Źródło: M. Kawińska, Aktywność edukacyjna seniorów a koncepcja aktywnego starzenia się, w *Studia Socialia Cracoviensia*, 1 (2018), nr 18, s. 53

W kontekście aspektu społecznego proces starzenia się często wiąże się z stopniowym wycofywaniem się z życia społeczno-zawodowego, szczególnie w okresie przekraczania granicy wieku emerytalnego. Ciekawym aspektem jest to, że przyjmowanie biernego podejścia po zakończeniu kariery zawodowej przez wielu seniorów wynika głównie z czynników społecznych, a nie biologicznych. Istotną rolę odgrywają w tym kontekście przekonania jednostki dotyczące starzenia się, formułowane przez rodzinę i społeczeństwo.[1] Wielokrotnie otoczenie nadaje seniorom etykietę osób niedołączonych, pomimo ogólnie wysokiego poziomu sprawności. Z uwagi na narastający ageizm, niechęć i tendencję do wykluczania starszych ludzi, współczesna starość staje się istotnym zagadnieniem społecznym. W kontekście gerontologii społecznej, głównym nurtem powinna być edukacja dotycząca starzenia się. Priorytetowym celem tego podejścia, obok promowania zdrowego stylu życia i kształtowania nawyków profilaktycznych, jest podejmowanie działań ukierunkowanych na kształtowanie właściwych postaw społeczeństwa wobec procesu starzenia się. [8]

Rozważając kwestie dotyczące ludzi starszych w Polsce, należy zauważyć, że zapewnienie im odpowiednich warunków materialnych i opieki stanowi jedną z podstawowych form pomocy i wsparcia. Jednak równie istotne jest zrozumienie i reagowanie na ich wyższe potrzeby. Wśród priorytetów tych potrzeb warto uwzględnić: utrzymanie relacji rodzinnych, spełnienie czasu wolnego, zaangażowanie w pracę społeczną, rozwijanie intelektualne i wyrażanie siebie, aktywność religijną oraz wsparcie w sytuacjach choroby i cierpienia.

Wiek senioralny niestety często jest kojarzony z listą problemów społecznych, takich jak samotność – uważana za największy z nich, choroby i inwalidztwo, życie w ubóstwie, brak poczucia bezpieczeństwa, poczucie nieprzydatności, stopniowe wykluczanie z życia czy nietolerancja wobec kultu młodości. Jednak ludzie starsi nie tylko doświadczają potrzeb i trudności, lecz posiadają także wartościowy potencjał, który często pozostaje niezauważony. Obejmuje to posiadanie czasu, mądrości, bogatego doświadczenia życiowego, umocnionej wiary, mniejszego uzależnienia od konsumpcji oraz wpływ na swoje rodziny, pełniąc rolę wsparcia i mądrych doradców. Odkrywanie i docenianie tych atutów jest istotne zarówno dla samych zainteresowanych, jak i dla społeczeństwa jako całości.[9]

Udział w aktywności edukacyjnej stanowi istotne wsparcie dla adaptacji jednostki do różnych etapów życia. W kontekście osób starszych, takie zaangażowanie przyczynia się do eliminacji stereotypów związanych z starością, redukcji społecznej marginalizacji, pozytywnego wpływu na samoocenę oraz umożliwia nawiązywanie nowych relacji społecznych. Niemniej jednak, osoby starsze wykazują ograniczone zainteresowanie uczestnictwem w działaniach edukacyjnych. Warto podkreślić, że w przypadku tej grupy wiekowej, aktywność edukacyjna nie tylko służy zdobywaniu wiedzy, ale także kształtuje pozytywne podejście do życia oraz umożliwia rozwijanie umiejętności, które wpływają korzystnie na jakość codziennego funkcjonowania.[10]

Źródło: K. Pawłowska-Cypriasiak Predyktory uczenia się osób w wieku 50 lat i więcej, Warszawa 2019, s. 22

Edukacyjne potrzeby osób w wieku 55+ w Polsce stanowią istotny obszar zainteresowania, mający wpływ na rozwój społeczeństwa i jakość życia seniorów. W ostatnich latach obserwuje się dynamiczne zmiany demograficzne, w wyniku których grupa osób w wieku 55 lat i starszych staje się coraz liczniejsza. W związku z tym, zrozumienie ich potrzeb edukacyjnych jest kluczowe dla dostosowania systemu edukacyjnego i społecznego do specyficznych wymagań tej grupy wiekowej[11]

Warto również zauważyć, że edukacja osób 55+ powinna uwzględniać indywidualne potrzeby i preferencje. Dlatego istotne jest stworzenie elastycznych programów edukacyjnych, które umożliwią seniorom wybór ścieżki rozwoju zgodnej z ich zainteresowaniami i możliwościami.

POTRZEBY EDUKACYJNE OSÓB W WIEKU 55+ W EUROPIE

W miarę starzenia się społeczeństwa Europy potrzeby edukacyjne osób w wieku 55 lat i starszych stają się coraz ważniejsze. Ta zmiana demograficzna stwarza zarówno wyzwania, jak i możliwości dla systemów edukacji i społeczeństwa jako całości. Zrozumienie i zaspokojenie potrzeb edukacyjnych tej grupy wiekowej ma kluczowe znaczenie dla promowania aktywnego starzenia się, zwiększania szans na zatrudnienie i wspierania włączenia społecznego.[12]

Wskaźniki uczestnictwa w kształceniu i szkoleniach w grupie wiekowej 55–64 lat są niższe niż w innych grupach wiekowych i wykazują dużą zróżnicowaną w regionie Morza Bałtyckiego. Europejski Filary Praw Socjalnych ma na celu zwiększenie udziału dorosłych w szkoleniach, zakładając, że do 2030 roku 60% wszystkich dorosłych (w wieku 25–64 lat) w krajach UE będzie corocznie uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych. W 2016 roku odsetek ten wynosił 44,6%. Badania obejmują różne formy edukacji: formalną, pozaformalną i nieformalną. Dane zbierane w ramach unijnego badania edukacji dorosłych pokazują, że udział osób w wieku 55–64 lat w szkoleniach był niższy o 12% w porównaniu do innych grup wiekowych, osiągając średnio 32,4%.[13]

Wykres 1. Wskaźnik uczestnictwa w kształceniu i szkoleniach według wieku, 2016 r

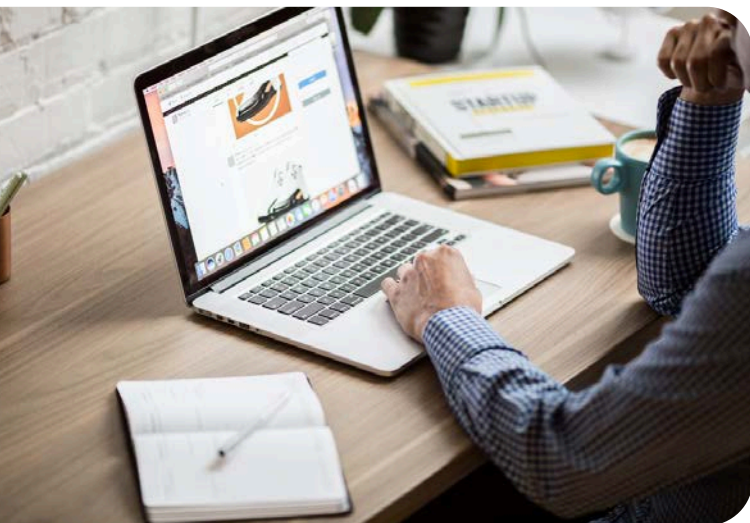

Źródło: Eurostat, badanie dotyczące edukacji dorosłych

Wiek 25-64 lata Wiek 55-64 lata

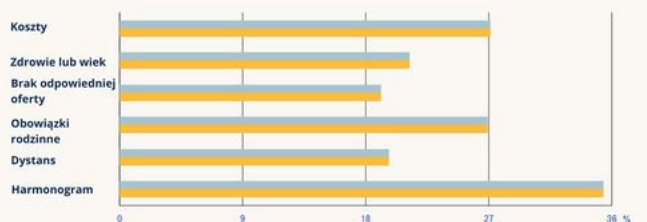
Źródło: Baltic Sea Labour Forum for Sustainable Working Life (2020). "Promoting Lifelong Learning for Extended Working Lives in the Baltic Sea Region, s.3; https://www.bslf.eu/wp-content/uploads/2020/03/Policy-Brief-9_Educational-Needs.pdf

Wydłużanie życia zawodowego poprzez uczenie się przez całe życie ma zasadnicze znaczenie dla dobrobytu gospodarczego i dobrostanu społecznego zwłaszcza w regionie Morza Bałtyckiego. Eliminując bariery w edukacji i uczeniu się osób w wieku 55 lat i więcej, możemy uwolnić ich pełny potencjał, promować aktywne starzenie się oraz budować w przyszłości bardziej włączającą i zrównoważoną siłę roboczą. Bariery w dostępie do kształcenia ustawicznego wśród osób starszych, zwłaszcza w przedziale wiekowym 55–64 lat, stanowią złożony problem, który można analizować pod kątem różnych czynników. Istnieją bariery o charakterze dyspozycyjnym, sytuacyjnym i instytucjonalnym, które znacząco utrudniają udział tych osób w procesie uczenia się przez całe życie.[14]

Bariery dyspozycyjne, związane z postawami i postrzeganiem siebie, są szczególnie istotne. Badania wskazują, że starsi, nisko wykształceni dorośli oraz pracownicy o niższych kwalifikacjach często zmagają się z silniejszymi barierami tego rodzaju. W wieku 55+, wiele osób ma przekonanie, że są za starzy na naukę i edukację, co może prowadzić do braku pewności siebie i motywacji. Dodatkowo, wcześniejsze negatywne doświadczenia związane z edukacją mogą pogłębiać te bariery.[15]

Wykres 4. Samozatrudnienie jako procent zatrudnienia, według grup wiekowych, 2020

Źródło: Eurostat, badanie dotyczące edukacji dorosłych

Wiek 25-64 lata Wiek 55-64 lata

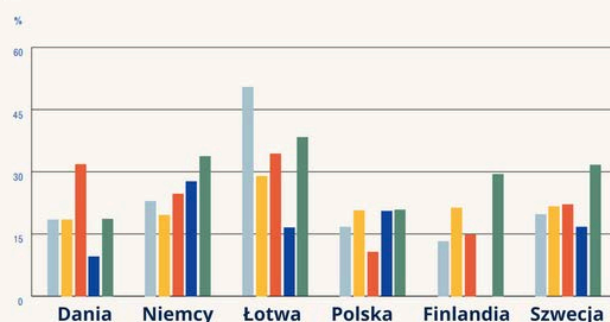
Źródło: Baltic Sea Labour Forum for Sustainable Working Life (2020). "Promoting Lifelong Learning for Extended Working Lives in the Baltic Sea Region., s.6" https://www.bslf.eu/wp-content/uploads/2020/03/Policy-Brief-9_Educational-Needs.pdf

Statystyki potwierdzają, że poziom wykształcenia odgrywa kluczową rolę w decyzji o uczestnictwie w szkoleniach i kształceniu w późniejszym życiu. Osoby z wyższym wykształceniem są bardziej skłonne do kontynuowania nauki, co widać w wyższych wskaźnikach uczestnictwa w kształceniu w tej grupie wiekowej. Jest to istotna obserwacja, która sugeruje, że wysiłki polityczne mające na celu zwiększenie udziału dorosłych w kształceniu powinny być skoncentrowane na grupach o niższym poziomie wykształcenia. Warto również zwrócić uwagę na bariery instytucjonalne oraz sytuacyjne, które mogą obejmować dostępność programów edukacyjnych, elastyczność godzin zajęć, koszty oraz ogólną dostępność instytucji edukacyjnych dla osób starszych.

Rozwiązanie tych problemów wymaga kompleksowego podejścia, które uwzględni różnorodne potrzeby i ograniczenia osób starszych uczestniczących w procesie uczenia się. Bariერą dyspozycyjną może być także negatywne nastawienie pracodawców do starszych pracowników. Udział w szkoleniach i edukacji jest inwestycją w przyszłość, zarówno dla pracodawców, jak i pracowników. W przypadku osób starszych krótszy czas zwrotu tej inwestycji może być postrzegany jako przeszkoda w uczestnictwie w nauce (Martin, 2018). Można zatem postrzegać to jako barierę zarówno na poziomie organizacyjnym, jak i indywidualnym. Jednakże wraz z wydłużaniem się życia zawodowego wydłuża się także ten czas inwestycji, w związku z czym istnieje potrzeba zmiany nastawienia także wśród pracodawców do starszych pracowników i ich prawa do szkoleń i edukacji.

W jakich sytuacjach mogą znaleźć się starsi pracownicy, a które utrudniają im udział w uczeniu się i edukacji? Obowiązki rodzinne, takie jak opieka nad dziećmi i osobami starszymi, stanowią barierę wyraźnie związaną z płcią, dlatego są bardziej rozpowszechnione wśród kobiet niż mężczyzn. Inne bariery sytuacyjne wiążą się z przeznaczeniem czasu na pracę, ale także z takimi czynnikami, jak dochody, bycie zatrudnionym lub nie oraz staż pracy. Brak umiejętności cyfrowych może również negatywnie wpływać na uczestnictwo osób starszych w działaniach edukacyjnych, ponieważ coraz więcej kursów i szkoleń odbywa się w formie online. Brak dostępu do technologii lub brak umiejętności ich używania stanowią więc istotną barierę dla tej grupy osób.[16]

Wykres 5. Główne powody nieuczestniczenia w kształceniu i szkoleniach, 55-64, 2016

Źródło: Eurostat, badanie dotyczące edukacji dorosłych

● Koszty ● Zdrowie lub wiek ● Brak odpowiedniej oferty ● Obowiązki rodzinne ● Harmonogram

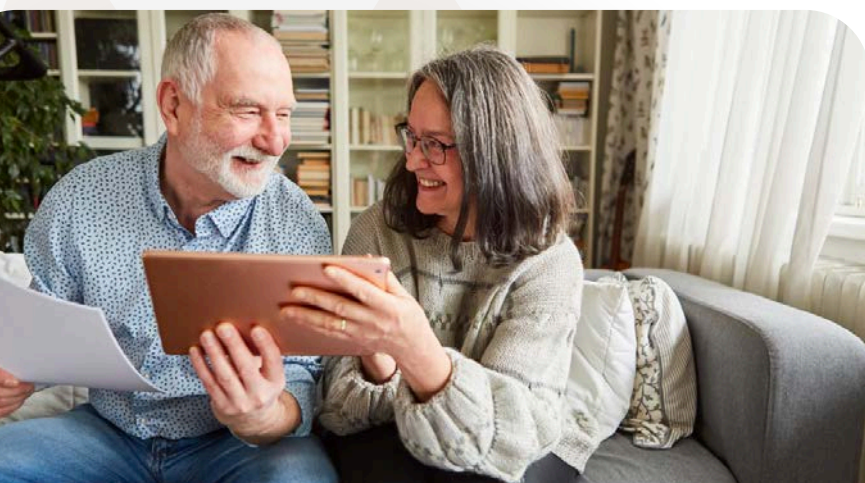
Źródło: Baltic Sea Labour Forum for Sustainable Working Life (2020). "Promoting Lifelong Learning for Extended Working Lives in the Baltic Sea Region. s.6; https://www.bslf.eu/wp-content/uploads/2020/03/Policy-Brief-9_Educational-Needs.pdf

Oczekuje się, że starzenie się społeczeństwa stanie się istotnym zagrożeniem dla wyników makroekonomicznych i konkurencyjności w krajach europejskich, a tempo tych zmian będzie przyspieszać w nadchodzących latach. Grupa ludzi powyżej 60. roku życia rośnie, przekraczając już 25% populacji w Niemczech, Włoszech i Japonii, które mają najwyższą medianę wieku na świecie. Prognozuje się, że do 2060 roku mediana wieku populacji Europy wzrośnie do 49,3 lat z 40 lat w 2010 roku. Jednocześnie, związane z starzeniem się społeczeństwa, oczekuje się, że liczba ludności w wieku produkcyjnym (15-64 lata) będzie maleć, co już zaczęło się od roku 2013/2014. Do roku 2050 prognozuje się, że liczba ludności w wieku poniżej 65 lat spadnie o około 50 milionów, co będzie stanowiło 56% całej populacji, podczas gdy liczba ludności w wieku powyżej 65 lat wzrośnie o ponad 60 milionów, do 30% całej populacji. W tym samym czasie, wielu pracowników z pokolenia wyżu demograficznego odejdzie z rynku pracy, co spowoduje krytyczne niedobory siły roboczej, zwłaszcza w zawodach wymagających wysokich kwalifikacji. Trend ten jest obserwowany nie tylko w Europie, ale również globalnie.[17]

W odpowiedzi na te wyzwania, wiele krajów europejskich wprowadza reformy mające na celu wydłużenie życia zawodowego i przeciwdziałanie niedoborom siły roboczej. W niektórych przypadkach, jak na przykład w Niemczech, reformy emerytalne nakłaniają starszych pracowników do kontynuowania pracy do późnego wieku, wspierając ich finansowo. Wiele osób starszych również zmuszona jest kontynuować pracę z powodów finansowych. W związku z tym, zarówno pracodawcy, jak i społeczeństwo jako całość, stoją przed nowymi wyzwaniami i możliwościami związanymi ze starzeniem się społeczeństwa. Wielu ekspertów zaleca zwiększenie zaangażowania osób starszych w wolontariat i inne formy aktywności obywatelskiej, jako sposób na wykorzystanie ich doświadczenia i wiedzy dla dobra społeczeństwa.[18]

Jednak, aby to osiągnąć, konieczne jest zmienienie powszechnego spojrzenia na osoby starsze. Często postrzegane są one jako bierna grupa, zajmująca miejsce młodych. W rzeczywistości, osoby starsze mogą przynosić wielką wartość społeczeństwu poprzez swój udział w wolontariacie i innych działaniach obywatelskich.[19]

Wnioskiem jest więc konieczność nie tylko eliminowania barier dyspozycyjnych i sytuacyjnych na poziomie indywidualnym, lecz także dążenie do zmiany polityk organizacyjnych, które faworyzują młodszych uczniów kosztem starszych. Inwestycje w szkolenia i edukację nie powinny być uzależnione jedynie od wieku czy stażu pracy, lecz powinny być dostępne dla wszystkich, niezależnie od wieku, płci czy sytuacji życiowej. Dopiero wówczas możliwe będzie pełne wykorzystanie potencjału edukacyjnego osób starszych oraz stworzenie równych szans na rozwój zawodowy i osobisty dla wszystkich grup społecznych.[20]

DOBRE PRAKTYKI W ZAKRESIE EDUKACJI I PORADNICTWA EDUKACYJNEGO DLA OSÓB W WIEKU 55+ W POLSCE

Jedną z teorii powszechnie znanych z lat 50. i 60. XX wieku, przedstawiających potencjał starzenia się, jest teoria aktywności, która, pomimo bycia krytykowaną jako teoria wycofywania się, stała się przedmiotem refleksji w dziedzinie gerontologii polityczno-ekonomicznej i gerontologii krytycznej pod koniec lat 70[21]. Autorzy tej teorii, Bernice L. Neugarten, Robert J. Havighurst, Sheldon S. Tobin i William E. Henry, podkreślają, że ludzie starzejący się zmieniają swoje zachowanie i role społeczne w miarę upływu lat (Powell, 2006). Teoria aktywności zakłada, że jednostki opierają swoją tożsamość na wykonywanych czynnościach i pełnionych rolach społecznych, co prowadzi do przekształcania tych ról w miarę upływu czasu. Jednakże, krytycy wskazują, że ta teoria pomija kwestie związane z władzą, nierównościami społecznymi i konfliktami między grupami wiekowymi, które wpływają na relacje między rasą, klasą i płcią w procesie starzenia się (Powell, 2006).

Co do pytania, czy wolontariat jest przeznaczony tylko dla aktywnych seniorów, warto zdefiniować wolontariat jako oddanie czasu i energii na rzecz społeczności, środowiska lub osób spoza rodziny bez oczekiwania na wynagrodzenie finansowe[22]. Istnieją trzy główne formy wolontariatu: nieformalny, pozaformalny i formalny. Wolontariat nieformalny, tak częsty w życiu codziennym, obejmuje aktywności takie jak pomoc sąsiadka czy aktywność w kościele. Badania Fabisia i Kędziory (2006) wskazują, że hospicja są popularnym miejscem wolontariatu seniorów, choć ma on charakter nieformalny. Wolontariat pozaformalny, tak jak działalność na Uniwersytetach Trzeciego Wieku, mimo że zorganizowany, nie zawsze jest określany jako wolontariat. Wolontariat formalny, który ma strukturę formalną i obejmuje podpisanie umowy oraz regularne zaangażowanie, często ma miejsce w organizacjach pozarządowych, takich jak PAH, CARITAS czy PCK.[23]

Według różnych raportów badawczych i badań ewaluacyjnych, uczenie się zorientowane na projekty, które ma wspólny cel wykraczający poza sam proces uczenia się, jest skutecznym narzędziem uczenia się międzypokoleniowego. Wspólne działanie różnych pokoleń w ramach projektu może skłonić uczestników do zastanowienia się nad własnymi doświadczeniami oraz rozbudzić zainteresowanie doświadczeniami innych. [24] Takie projekty często nazywane są "międzypokoleniowym uczeniem się poprzez usługi", chociaż większość działań w ich ramach nie ma charakteru wzajemnego. Międzypokoleniowe uczenie się poprzez usługi często oznacza, że jedno pokolenie udziela wsparcia drugiemu, co może prowadzić do redukcji stereotypów i gromadzenia wiedzy opartej na doświadczeniach [25]. Istnieje również wiele badań, które pokazują pozytywny wpływ takiego uczenia się na obraz starzenia się oraz dobrostan psychiczny osób starszych [26].

Projekt "Seniorzy w akcji" prowadzony przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e” to doskonały przykład inicjatywy wspierającej edukację międzypokoleniową. Projekt ten obchodzi obecnie swoje 10-lecie istnienia i jest uznawany za godny naśladowania. W ramach projektu "Seniorzy w akcji" oferowane są granty i szkolenia dla osób powyżej 60. roku życia, co umożliwia seniorom aktywne uczestnictwo w życiu społecznym oraz realizację autorskich działań prospołecznych. Jednak to, co wyróżnia ten projekt, to promowanie współpracy między różnymi pokoleniami. Seniorzy mają możliwość realizacji swoich projektów samodzielnie, ale często dochodzi do nawiązania współpracy z osobami młodszymi. Ta międzygeneracyjna współpraca sprzyja tworzeniu trwałych relacji społecznych oraz umożliwia wymianę doświadczeń i wiedzy pomiędzy różnymi grupami wiekowymi. Takie inicjatywy są niezwykle ważne dla budowania spójności społecznej oraz promowania aktywnego i pełnego życia osób starszych. Poprzez angażowanie seniorów w działania społeczne i edukacyjne, projekt "Seniorzy w akcji" przyczynia się do wzmacniania więzi międzypokoleniowych i tworzenia bardziej inkluzywnego społeczeństwa [27].

Podobną inicjatywą zajmującą się aktywizacją osób starszych i wykorzystującą potencjał seniorów do inkluzji społecznej jest projekt Grupy SEPOR. Projekt ten ma na celu stworzenie przestrzeni spotkania dla osób w wieku senioralnym z różnych środowisk, zarówno dla tych aktywnych, jak i mniej samodzielnych, bardziej wycofanych i samotnych. Głównym elementem projektu jest interaktywne przedstawienie przygotowane przez seniorów aktywnych, którzy tworzą grupę SEPOR. Przedstawienie jest dedykowane ich rówieśnikom mieszkającym w domach pomocy społecznej oraz osobom niewychylającym się poza osiedlowe kluby seniora. Wyjątkowość tego spektaklu polega na tym, że osoby w wieku senioralnym nie tylko występują jako aktorzy, ale również tworzą scenariusz przedstawienia na podstawie własnych wspomnień i refleksji. Podstawowym założeniem projektu jest wykorzystanie potencjału osób w wieku senioralnym do aktywizacji i inkluzji społecznej ich rówieśników. Seniorzy aktywni pełnią rolę animatorów dla seniorów zależnych i wycofanych, pomagając im w trudniejszej sytuacji życiowej.

Ponadto, seniorzy i seniorki są traktowani jako eksperci w swojej dziedzinie i mają możliwość kreowania wydarzeń, które uznają za ciekawe i wartościowe. Dodatkową wartością projektu jest jego terapeutyczny charakter.

Improwizowane przedstawienia Grupy SEPOR mają działanie kulturotwórcze, które przyczynia się do poprawy samopoczucia i integracji społecznej seniorów. Wprowadzanie tego typu działań do instytucji kultury może przynieść korzyści nie tylko dla osób starszych, ale także dla całego społeczeństwa, promując aktywne starzenie się i integrację międzypokoleniową.[28]

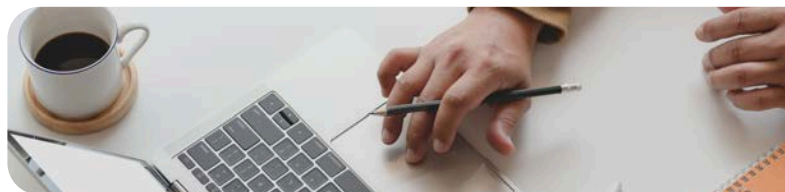
Projekt umożliwił aktywizację intelektualną i społeczną seniorów poprzez organizację różnorodnych zajęć edukacyjnych, kulturalnych i społecznych, co zaowocowało poszerzeniem ich wiedzy, zainteresowań i pasji.

Głównym celem projektu "Razem tworzymy senioralną przestrzeń" prowadzonego przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Tarnowie oraz Uniwersytety Trzeciego Wieku było stworzenie platformy integracyjnej dla lokalnych społeczności UTW oraz otoczenia, poprzez wymianę doświadczeń w celu aktywizacji intelektualnej i społecznej seniorów. Projekt dążył również do zwiększenia aktywności edukacyjnej i kulturalnej oraz mobilności uczestników, oraz do poszerzenia i pogłębienia ich wiedzy ogólnej i specjalistycznej, wykorzystując potencjał intelektualny i społeczny osób starszych. Realizacja tego celu miała przyczynić się do budowy solidarności międzypokoleniowej, poprawy jakości życia seniorów oraz pogłębienia integracji społecznej tej grupy.

Poparcie skierowane zostało na istniejące i aktywne uniwersytety trzeciego wieku z różnych regionów Małopolski, co przyczyniło się do zwiększenia integracji seniorów z różnych UTW. W ramach projektu organizowane były liczne wykłady naukowe, warsztaty praktyczne, lektoraty rozwijające sprawność intelektualną, spotkania integracyjne oraz wyjazdy i spotkania poszerzające wiedzę.

Podstawą procesu nauczania był dialog edukacyjny, który promował ideę personalizmu i afirmację człowieka. Projekt zakładał również wyjazdy studyjne, które umożliwiły seniorom zdobycie wiedzy poprzez osobiste doświadczenie oraz pogłębienie zrozumienia kultury, sztuki i historii. Działania projektu miały na celu podwyższenie jakości życia seniorów i zapobieganie wykluczeniu społecznemu poprzez doświadczenia wyjazdów oraz spotkań międzypokoleniowych.

Skupienie działań senioralnych wokół PWSZ w Tarnowie miało na celu promocję kształcenia wyższego i popularyzację kultu rozwoju bez względu na wiek. Efektem mierzalnym projektu była liczba przeprowadzonych wykładów, warsztatów, lektoratów, spotkań kulturowych oraz wyjazdów studyjnych.

Realizacja tego aspektu projektu wymagała zaangażowania ze strony organizatorów i uczestników zajęć. Warsztaty zostały zorganizowane z udziałem reprezentantów wszystkich Uniwersytetów Trzeciego Wieku uczestniczących w projekcie. Ocena jakości uczestnictwa w warsztatach była zróżnicowana. Najmniejsze zainteresowanie tą formą kształcenia wykazali słuchacze UTW przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie. Natomiast ta formuła spotkała się z uznaniem wśród słuchaczy UTW w Dąbrowie Tarnowskiej i Brzesku. Nauczyciele i uczniowie szkół średnich z tych miejscowości również entuzjastycznie włączyli się w realizację warsztatów. Wspólna praca została uwieńczona publiczną Debatą Oksfordzką, która odbyła się na zakończenie projektu, z udziałem uczniów i seniorów [29]

Edukacja międzypokoleniowa w Polsce rozwija się dynamicznie, obejmując różnorodne formy aktywności, które integrują osoby z różnych grup wiekowych. Przykładem są inicjatywy wolontariatu międzypokoleniowego, które pozwalają na wymianę doświadczeń i umiejętności pomiędzy różnymi pokoleniami. Coraz więcej specjalnie zaprojektowanych form edukacji międzypokoleniowej, takich jak spotkania, wspólne czytania książek, zajęcia teatralne, plastyczne, komputerowe czy warsztaty kulinarne, ma miejsce w Polsce. Te zajęcia formalne odbywają się w przedszkolach oraz różnego rodzaju szkołach. Europejski Dzień Solidarności Międzypokoleniowej, obchodzony 29 kwietnia, angażuje szkoły w organizację międzypokoleniowych spotkań. Na uczelniach także powstają międzypokoleniowe formy edukacyjne, takie jak Międzypokoleniowy Uniwersytet "Omega" na Kujawach i Pomorskiej Wyższej Szkole Wyższej w Bydgoszczy, czy Uniwersytet Wszystkich Pokoleń przy Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie.

Funkcjonuje też Akademickie Koło Gerontologów, organizujące integracyjne spotkania edukacyjne dla seniorów oraz seminaria międzypokoleniowe dotyczące problemów gerontologicznych. Wzrost liczby inicjatyw związanych z edukacją międzypokoleniową w Polsce można przypisać m.in. formułowaniu i wdrażaniu polityki dotyczącej seniorów, działaniom podjętym w ramach Roku Aktywnego Starzenia się i Solidarności pomiędzy Pokoleniami ogłoszonego przez Unię Europejską w 2012 roku oraz finansowaniu działań na rzecz osób starszych w ramach różnych projektów. Dążenie do osiągnięcia personalizacji edukacji dorosłych i podkreślenie roli indywidualnych wyborów potencjalnych odbiorców to cechy charakterystyczne dla edukacji międzypokoleniowej w Polsce. Jej celem jest stworzenie stabilnych fundamentów wspólnoty opartej na sprawiedliwości społecznej, równości, solidarności, aktywności i prawie do godnego życia na wszystkich jego etapach. Aktywność osób starszych, kierowana na profilaktykę marginalizacji społecznej, wpływa na poprawę jakości życia, współpracę ze społeczeństwem oraz na poprawę stanu psychofizycznego jednostek.[30]

DOBRE PRAKTYKI W EDUKACJI OSÓB W WIEKU 55+ W EUROPIE

Zasada integracji promuje ideę, że osoby starsze nie powinny być traktowane jako oddzielna grupa społeczna, lecz powinny być włączone do społeczności, przy zachowaniu uwzględnienia ich indywidualnych potrzeb i zainteresowań. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat wiele programów edukacyjnych dla osób starszych odniosło sukces, zyskując dużą popularność wśród tej grupy wiekowej.[1] Najlepsze rezultaty osiągają te programy, które oferują możliwość nauki "dla osób starszych przez osoby starsze" - inicjatywy aktywnie zachęcające seniorów do uczestnictwa. Przykłady takich programów to Uniwersytety Trzeciego Wieku inspirowane modelem brytyjskim, programy edukacji przedemerytalnej w Holandii i Irlandii, koła naukowe, inicjatywy promujące aktywne starzenie się poprzez naukę oraz projekty wyłaniające seniorów jako ekspertów. Na przykład w Bułgarii istnieją "Chitalista" - instytucje kulturalno-edukacyjne, które oferują szeroki zakres działań i kursów, obejmujących koncerty, filmy, lekcje języków obcych i zajęcia muzyczne. Kolejnym obiecującym przedsięwzięciem są Otwarte Centra dla Osób Starszych, znane jako KAPI w Grecji, gdzie istnieje około 300 takich ośrodków kultury dla osób powyżej 60. roku życia, z których większość znajduje się w Atenach. Chociaż rozwój kompetencji jest prawdopodobnie najbardziej pożądanym celem, programy oferowane przez te ośrodki różnią się w zależności od zainteresowań członków, a ich ogólny charakter obejmuje aspekty społeczne, edukacyjne i rekreacyjne.[32]

W społeczeństwach europejskich zmiany demograficzne, społeczne i gospodarcze, takie jak spadek liczby rodzin wielopokoleniowych, wydłużenie średniej długości życia oraz starzenie się społeczeństwa, urbanizacja, zwiększona mobilność geograficzna, rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych i Internetu, przyczyniły się do większego dystansu i/lub segregacji różnych pokoleń. To zjawisko może prowadzić do powstawania stereotypów międzypokoleniowych i zmniejszenia pozytywnej wymiany społecznej między nimi.

Jednakże różne pokolenia mogą posiadać wartościowe zasoby, które mogą się nawzajem uzupełniać i dzielić, co może prowadzić do wzajemnego uczenia się. Uczenie się międzypokoleniowe może być odpowiedzią na te zmiany demograficzne, angażując ludzi z różnych grup wiekowych w wzajemne nauczanie się i wspólne zdobywanie wiedzy, umiejętności i doświadczeń. Może to również przyczynić się do zwiększenia solidarności międzypokoleniowej i spójności społecznej w społeczeństwach starzejących się.[33]

Osoby starsze mogą być zaangażowane w praktyki uczenia się międzypokoleniowego, które mają na celu zwiększenie solidarności między różnymi grupami wiekowymi. Te praktyki są coraz częściej uwzględniane w dokumentach politycznych oraz programach na różnych szczeblach, od europejskiego po lokalny. Mają one na celu organizowanie działań sprzyjających wzajemnej komunikacji i wymianie wiedzy, umiejętności i doświadczeń między różnymi pokoleniami. Przykładem takich działań było Europejskie Roku 2012 poświęcone aktywnemu starzeniu się i solidarności międzypokoleniowej.[34]

Opisując temat uczenia się międzypokoleniowego, warto zwrócić uwagę na jego znaczenie w kontekście współczesnych społeczeństw, szczególnie tych dotkniętych zmianami demograficznymi, społecznymi i gospodarczymi. Uczenie się międzypokoleniowe odnosi się do procesu, w którym różne pokolenia uczą się od siebie nawzajem, wymieniając wiedzę, umiejętności i doświadczenia życiowe. Jest to nie tylko sposób na przekazywanie wiedzy z pokolenia na pokolenie, ale także na budowanie więzi społecznych, solidarności i wzajemnego szacunku.

W dzisiejszych społeczeństwach, gdzie coraz częściej obserwuje się oddzielenie różnych grup wiekowych, uczenie się międzypokoleniowe staje się kluczowym narzędziem dla budowania więzi społecznych i przełamywania stereotypów dotyczących różnych pokoleń. Poprzez interakcje między młodymi i starszymi ludźmi, możliwe jest przekazywanie nie tylko wiedzy akademickiej, ale również praktycznych umiejętności życiowych i wartości, które są istotne dla funkcjonowania społeczeństwa. Warto zauważyć, że uczenie się międzypokoleniowe nie ogranicza się jedynie do formalnych instytucji edukacyjnych. Może odbywać się w różnych kontekstach, takich jak wspólne ogrodnictwo, wolontariat, kluby czy stowarzyszenia. Te pozaformalne i nieformalne formy uczenia się pozwalają na swobodną wymianę wiedzy i doświadczeń, a także na budowanie relacji między różnymi pokoleniami.

Ogrody miejskie stanowią szczególnie interesujące miejsce, gdzie można obserwować i promować uczenie się międzypokoleniowe. Oprócz funkcji uprawy roślin, ogrody te pełnią rolę przestrzeni społecznej, gdzie mieszkańcy różnych grup wiekowych mogą spotykać się, rozmawiać, dzielić się doświadczeniami i uczyć się od siebie nawzajem. To właśnie w takich miejscach można zaobserwować konkretne działania mające na celu budowanie więzi społecznych i wzmacnianie wspólnoty lokalnej. W miarę jak społeczeństwa starzeją się i zmieniają, uczenie się międzypokoleniowe staje się coraz bardziej istotne dla zachowania spójności społecznej i włączenia społecznego osób starszych. Dlatego też należy promować i wspierać inicjatywy, które umożliwiają różnym pokoleniom uczenie się od siebie nawzajem i wspólne działanie dla dobra społeczeństwa.[35]

Wspólna edukacja osób młodych i starszych poszerzyła zakres dyskusji oraz otworzyła możliwość porównywania różnych doświadczeń. Zgodnie z obserwacją Beaty Bugajskiej, prowadzenie takich działań umożliwia wzajemne uczenie się oraz wymianę ról nauczyciela/mentora, w której uczestniczą zarówno osoby młode, jak i starsze. Efektem tych inicjatyw jest wydobywanie potencjału obustronnego - osób starszych korzystających z korzyści dla swojego rozwoju oraz edukacji osób młodych. [36]

ANALIZA PORÓWNAWCZA Z EUROPA

Strategia EUROPA 2020 kładzie nacisk na edukację i uczenie się przez całe życie od dzieciństwa do starości, a opracowanie kompleksowych strategii uczenia się przez całe życie uznano za kluczowe w każdym państwie członkowskim, w tym w Polsce i Niemczech.

W unijnym programie na rzecz umiejętności wyznaczono cel, zgodnie z którym do 2025 r. 50% populacji (i 60% do 2030 r.) dorosłych w UE będzie co roku uczestniczyć w procesie uczenia się. Według stanu na 2019 r. mniej niż jedna trzecia krajów europejskich osiągnęła cel UE 2020 wynoszący 15% udziału dorosłych w kształceniu szkoleniach.

Według danych Eurostatu za 2020 r. w Polsce w kształceniu i szkoleniach uczestniczyło jedynie 4,8% osób w wieku 25-64 lata; w Niemczech zaledwie 7,7%, przy średniej UE 10,8% i m.in. w Finlandii 29% i Szwecji 28%.

Osoby w grupach wiekowych 25-34 i 35-44 lata charakteryzują się wyższym poziomem wykształcenia niż populacja starsza (osoby w wieku 54+). 45% Polaków i 29% Niemców w wieku 54+ deklaruje, że nie zna ani jednego języka obcego.

Tylko 41% Polaków w wieku 50-74 lata jest aktywnych zawodowo. Wśród Niemców jest to 58%.

Według danych Eurostatu, w Polsce w 2020 r. grupa osób w wieku 60+ stanowiła ponad 25% populacji. Przy obecnych tendencjach, w 2060 roku polskie społeczeństwo będzie jednym z najstarszych w UE. Niemcy mają już jedno z najstarszych społeczeństw w Europie.

W województwie lubelskim, gdzie FFI działa głównie w sektorze edukacji, odsetek osób nieuczestniczących w żadnej formie kształcenia wyniósł aż 55%, tj. powyżej średniej dla Polski (54,1%) (dane GUS), co uzasadnia wsparcie dla grup docelowych osób 55+.

W Lublinie, w którym FFI ma swoje biuro, jest ok. 70 000 osób w wieku 55+. Przeważają kobiety – stanowią ok. 51%. Średnia długość życia mężczyzn w Lublinie wynosi 71,2 lat, a kobiet 81 lat. (Główny Urząd Statystyczny, 2021).

Według danych Federalnego Urzędu Statystycznego w Niemczech, średnia długość życia kobiet w Niemczech wynosi obecnie 83,2 lat, a mężczyzn 78,2 lat (dane za 2021 r.).

Oznacza to, że osoby, do których adresowane jest poradnictwo edukacyjne w ramach projektu (osoby powyżej 55. roku życia w Polsce i w Niemczech) mają przed sobą statystycznie kilkadziesiąt lat życia, które mogą urozmaicić uczestnicząc w szkoleniach pozazawodowych edukacji, rozwijając swoje pasje i zainteresowania edukacyjne. Większa aktywność edukacyjna, kulturalna czy społeczna osób w wieku 55+ przełoży się na poprawę samopoczucia fizycznego i psychicznego uczestników poradnictwa pożegnalnego.

Dla osób powyżej 50. roku życia edukacja i szkolenia są najważniejszymi narzędziami przeciwdziałania wykluczeniu lub marginalizacji w społeczeństwie i państwie. Edukacja pozaformalna służy wyrównywaniu szans życiowych i integracji społecznej (GUS, Edukacja dorosłych, 2018).

W Polsce i całej UE aktywność edukacyjna maleje wraz z wiekiem. W Polsce grupa wiekowa 50-59/64 lata wynosi poniżej 10% (B. Worek, K. Turek, Uczenie się przez całe życie – akcelerator rozwoju).

W 2017 roku w wieku 18-69 lat udział w edukacji pozaformalnej deklarowało jedynie 21,4% ankietowanych Polaków. W wieku 25-44 lat było to ponad 25% osób, natomiast w wieku 65-69 lat już tylko 5%. Według Głównego Urzędu Statystycznego w 2016 r. szkolenia ukończyła zaledwie co piąta osoba w wieku 18-69 lat (5,8 mln osób).

Z Badania Bilansu Ludności Kapitału Ludzkiego (2014) wynika, że w latach 2010-2014 w kursach i szkoleniach nieobowiązkowych uczestniczyło od 12% do 14% Polaków w wieku 25-59/64 lata. Uczestnikami szkoleń były najczęściej dobrze wykształcone osoby pracujące. Najrzadziej w kursie brały udział osoby bierne zawodowo oraz emeryci.

W Niemczech 22% dorosłych charakteryzuje się niskim poziomem podstawowych umiejętności czytania i pisanie, a 25% ma niskie umiejętności cyfrowe (Raport Eurydice, 2021). Trzydzieści dwa procent dorosłych Niemców w ostatnim roku przed badaniem nie uczestniczyło w szkoleniach i edukacji ze względu na wysokie koszty edukacji (Eurostat, 2022).

Jak wynika z badania Głównego Urzędu Statystycznego, jedynie 5,5% respondentów w grupie wiekowej 60-64 lata zadeklarowało, że otrzymało informacje o możliwościach kształcenia z zewnątrz, a w grupie wiekowej 65-69 lat jedynie 3,5%.

ZALECENIA PROJEKTOWE I PRAKTYCZNE STRATEGIE WDROŻENIA W PROJEKCIE

Mercken (2010) podkreśla, że skuteczne praktyki w kształceniu osób starszych opierają się na czterech kluczowych zasadach: wzmacnianiu pozycji, rozwijaniu kompetencji, uczestnictwie w życiu społecznym i integracji, oraz na sposobie, w jaki te zasady są wdrażane w procesie uczenia się. W ostatnich latach zauważalne jest pojawienie się i rozwój alternatywnego, optymistycznego spojrzenia na starzenie się, które traktuje to jako osiągnięcie i łagodzi stereotypowe przekonanie o potrzebie opieki dla osób starszych. Jednak rzeczywiste stworzenie społeczeństwa "aktywnego starzenia się" wymaga opracowania odpowiednich kanałów uczestnictwa i zaangażowania społecznego poprzez politykę. Edukacja odgrywa kluczową rolę w tym procesie i ma ogromny potencjał, który może pomóc w zwiększeniu samodzielności seniorów. Programy edukacyjne dla osób starszych mogą działać jako narzędzia służące wyższym poziomom transformacji społecznej i osobistej.[37]

Strategia uczenia się opartego na współpracy polega na sytuacji, w której dwie lub więcej osób wspólnie uczą się lub próbują zdobyć nową wiedzę. W badaniach dotyczących tego podejścia wyróżniono pięć głównych podtematów. Pierwszym z nich jest zaangażowanie, które można zaobserwować w procesie uczenia się z wykorzystaniem technologii, zarówno w małych, jak i dużych grupach, a także w interakcjach międzypokoleniowych, gdzie starsi dorośli uczą się razem z młodszymi kolegami. W badaniach wykazano, że stosowanie różnych metod, takich jak quizy online, samouczki, blogi czy czaty, sprzyja zaangażowaniu uczniów i wymianie wiedzy.[38]

Drugim podtematem jest partycypacja, która podkreśla znaczenie interakcji zbiorowych w procesie uczenia się. Badania wskazują, że starsi dorośli, ucząc się z wykorzystaniem technologii cyfrowych, preferują środowiska, które umożliwiają im dzielenie się informacjami i wyrażanie opinii, co prowadzi do lepszego zrozumienia społecznego i więzi z innymi uczestnikami procesu edukacyjnego.

Trzecim podtematem jest uczenie się oparte na współpracy, które polega na angażowaniu nauczycieli i kolegów w proces uczenia się, co sprzyja zdobywaniu wiedzy i umiejętności przez osoby starsze. Badania pokazują, że starsi dorośli uczą się lepiej, gdy mają możliwość wspólnego działania i uzyskiwania wsparcia od innych uczestników procesu edukacyjnego. Czwarty podtemat dotyczy uczenia się międzypokoleniowego, które ma miejsce, gdy uczą się razem osoby z różnych grup wiekowych.

Osoby starsze coraz chętniej decydują się na naukę języków obcych z różnych powodów. Według Wawrzyniaka i Świdorskiej (2011), motywacje do podjęcia tego rodzaju nauki mogą być zróżnicowane, ale zazwyczaj obejmują chęć utrzymania sprawności intelektualnej, poszerzenia kręgu znajomych, realizacji pasji intelektualnych, ciekawe spędzanie wolnego czasu, a także pragnienie podróży za granicę w bardziej niezależny sposób oraz fascynację językiem docelowym i kulturą, z którą jest on związany. Autorzy wyróżniają trzy główne rodzaje motywacji do nauki języków: społeczną, praktyczną i intelektualną. Zgodnie z badaniami proces planowania zajęć dla osób starszych można podzielić na dwa etapy.

Badania wykazują, że tego rodzaju interakcje mogą pomóc osobom starszym w przezwyciężeniu niepewności związanej z technologią i zwiększeniu ich pewności siebie, a także sprzyjają wymianie spostrzeżeń między pokoleniami.

Ostatnim podtematem jest mentoring, czyli udzielanie wsparcia i pomocy osobom starszym w nauce korzystania z technologii cyfrowych. Starsi dorośli uczniowie często potrzebują pomocy mentorów w przyswajaniu umiejętności cyfrowych oraz w pokonywaniu związanych z nimi trudności.

Wszystkie te podtematy podkreślają znaczenie współpracy, partycypacji i wsparcia między uczestnikami procesu uczenia się, zwłaszcza w kontekście starszych dorosłych uczniów korzystających z technologii cyfrowych[39]

Pierwszy etap obejmuje planowanie przez nauczyciela, natomiast drugi zakłada zaangażowanie uczestników w podejmowanie decyzji dotyczących własnej edukacji, co sprawia, że są oni częściowo odpowiedzialni za efekty uczenia się. Kluczową kwestią w procesie planowania jest poznanie uczestników kursu, co pozwala na wyznaczenie celów i metod nauczania zgodnie z ich potrzebami, możliwościami i zainteresowaniami. Dobór materiałów edukacyjnych i rodzaj zajęć powinien być starannie przemyślany i nie przypadkowy. Istotne jest również zapewnienie uczestnikom wystarczająco dużo czasu na wykonywanie zadań oraz uwzględnienie indywidualnych tempa uczenia się. Warto zauważyć, że szybkie tempo nauczania nie jest korzystne dla osób starszych, dlatego ważne jest zachowanie elastyczności i umożliwienie nauki we własnym tempie. Dodatkowo, planując zajęcia, należy uwzględnić różnorodność metod nauczania, takich jak odgrywanie ról, tłumaczenie czy korzystanie z interakcji społecznych, aby zwiększyć zaangażowanie uczestników i ułatwić im zdobywanie nowych umiejętności.[40]

Podsumowując, nauka języków obcych przez osoby starsze wymaga indywidualnego podejścia, uwzględniającego ich potrzeby, możliwości i zainteresowania. Jest to proces, który powinien być oparty na współpracy pomiędzy nauczycielem a uczniami, zachowujący elastyczność i dostosowujący się do zmieniających się warunków i potrzeb edukacyjnych. Ważne jest również zapewnienie komfortowych warunków nauki oraz możliwości oceny postępów uczestników, aby motywować ich do dalszego rozwoju językowego.[41]

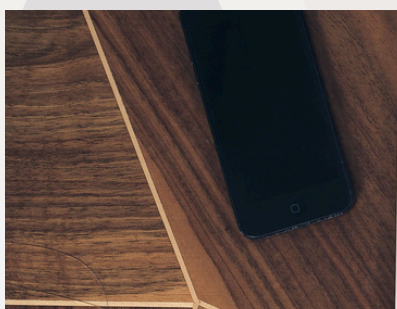
Stosowanie różnorodnych pomocy dydaktycznych może istotnie poprawić efektywność procesu nauczania i uczenia się, a także poszerzyć zakres wiedzy i umiejętności uczniów. Jest to szczególnie istotne w przypadku osób starszych, które mogą korzystać z różnorodnych metod, takich jak materiały audiowizualne, materiały do czytania oraz pomoce oparte na grach. W kontekście materiałów audiowizualnych, istotne jest korzystanie z filmów instruktażowych, które potrafią utrzymać uwagę starszych dorosłych uczniów. Dodatkowo, wideokonferencje na żywo mogą być użyteczne do prowadzenia dyskusji między instruktorami a uczniami. Warto zadbać o czytelny tekst i wyraźną ikonografię w filmach, aby zwiększyć ich przejrzystość.

Materiały do czytania powinny zawierać proste grafiki i łatwe do zrozumienia dokumenty, aby wspierać starszych dorosłych uczniów w nauce. Pogrubione znaki, kolory i obrazy mogą pomóc w motywowaniu uczniów i ułatwić im przyswajanie wiedzy. Ważne jest unikanie nadmiernego tekstu i nieistotnych treści, które mogą rozpraszać uwagę uczniów. Pomoce oparte na grach są postrzegane jako skuteczna strategia dla osób starszych uczących się technologii cyfrowych. Gry mogą utrzymać zaangażowanie i relaks uczniów, co przyczynia się do szybszego przyswajania umiejętności cyfrowych.

Dodatkowo, pozytywne doświadczenia podczas gry mogą poprawić samopoczucie uczniów. Projektując lekcję, instruktor powinien zwracać uwagę na potrzeby uczniów i dostosowywać metody nauczania do ich preferencji czasowych oraz indywidualnych cech. Strategie powtarzania i preferencje czasowe mogą wpłynąć pozytywnie na efektywność nauki osób starszych. Ponadto, uzyskiwanie i przekazywanie informacji zwrotnych jest istotne dla monitorowania postępów uczniów i dostosowywania procesu nauczania do ich potrzeb. Wnioskując, zróżnicowane podejście do stosowania pomocy dydaktycznych oraz uwzględnienie indywidualnych cech uczniów może przyczynić się do skuteczniejszej nauki osób starszych. Warto również pamiętać o znaczeniu uzyskiwania i przekazywania informacji zwrotnych, które mogą wspierać proces uczenia się i motywować uczniów do dalszego rozwoju.[42]

Źródło: Ahmad, N.A., Abd Rauf, M.F., Mohd Zaid, N.N. et al. Effectiveness of Instructional Strategies Designed for Older Adults in Learning Digital Technologies: A Systematic Literature Review. SN COMPUT. SCI. 3, 130 (2022).

Tematyka zajęć wywodzi się z zdefiniowanych celów uczenia się oraz preferencji uczestników. Nawet w przypadku edukacji skoncentrowanej na doskonaleniu zawodowym i zdobywaniu konkretnych umiejętności, istnieją pewne tematy, które regularnie pojawiają się podczas grupowych zajęć z osobami starszymi. Te tematy, bardziej poważne niż rekreacyjne, są istotne dla integrowania procesu nauki z doświadczeniem życiowym i rzeczywistymi potrzebami uczestników. Dodatkowo, preferencje edukacyjne różnią się między płciami, gdzie kobiety częściej wybierają nauki humanistyczne, a mężczyźni nauki przyrodnicze (Halicki, 2000).

Należy do nich łączność z przeszłością, zrozumienie współczesnego świata, kwestie zdrowia i niepełnosprawności, zagadnienia związane ze śmiercią, rodzina, samotność, finanse, przekonania religijne, zagospodarowanie czasu wolnego oraz obszary zainteresowań. W procesie przyswajania treści zaleca się zastosowanie struktury, która prowadzi od pilnych do odległych zagadnień, od znanego do nieznanego, od łatwego do trudnego, od przykładów do abstrakcji. Konieczne jest również dostarczanie treści zrozumiałym językiem, bez zbędnej terminologii, oraz skupienie się na prostych, zrozumiałych instrukcjach i przykładach, które są bliskie doświadczeniom uczestników. W przypadku osób starszych, które mogą używać mniej skutecznych metod uczenia się, takich jak mnemotechniki, ważne jest powtarzanie informacji oraz zapewnienie dostosowanego tempa pracy. Ocena efektów kształcenia osób starszych powinna opierać się na subiektywnym postrzeganiu postępów w uczeniu się, unikając formalnych ocen.

Warto wykorzystać różne formy informacji zwrotnej, takie jak recenzje, ocena rówieśnicza oraz feedback od instruktora i współuczestników. Należy także uwzględnić, że osoby starsze mogą mieć trudności z tradycyjnymi testami, dlatego należy odpowiednio dostosować metody oceny. Edukacja osób starszych powinna być elastyczna i uwzględniać ich specyficzne potrzeby i umiejętności wynikające z procesu starzenia się oraz kontekstu historyczno-kulturowego. Konieczne jest dostosowanie otoczenia i pomocy dydaktycznych do ewentualnych niepełnosprawności uczestników oraz zapewnienie bezpiecznego i komfortowego miejsca spotkań. Metodyka nauczania osób starszych powinna uwzględniać konstruktywistyczną teorię uczenia się, która podkreśla znaczenie powiązania nowych informacji z doświadczeniem i wiedzą uczącego się. Uczenie się w starszym wieku powinno być zorientowane na życie i uwzględniać potrzeby uczestników, angażując ich w proces nauki poprzez dialog i zadawanie pytań, które prowadzą do samodzielnego odkrywania wiedzy.

Dodatkowo, motywacja do nauki osób starszych wynika z przekonania, że mogą osiągnąć sukces, mają wpływ na proces uczenia się, uczą się rzeczy wartościowych dla ich życia oraz czerpią przyjemność z nauki.[43]

Metody szkolenia

preferowane przez pracowników 50+

- 31%** **Metody problemowe**
oparte na rozwiązywaniu konkretnych problemów
- 26%** **Metody aktywizujące**
oparte na aktywności uczestników (np. inscenizacja, dyskusja)
- 20%** **Metody podające**
oparte na słowie i bierności uczestników (np. wykład, pogadanka)

Rys. 11. W jaki sposób chcieliby się uczyć pracownicy starsi? Źródło: wyniki badań własnych (N = 544), opracowanie własne przy użyciu programu graficznego <https://www.visme.co/>

Źródło: K. Pawłowska-Cyprysiak, Predyktory uczenia się osób w wieku 50 lat i więcej, Warszawa 2019, s. 22

W kontekście szkoleń dla osób starszych, elastyczność jest kluczowym elementem. Według nich, czas trwania szkoleń oraz liczba przerw powinny być dostosowane do bieżących potrzeb i możliwości uczestników. Aby szkolenia były skuteczne, nie mogą być wydarzeniami jednorazowymi. Powinny one stanowić cykl i odpowiadać na konkretne potrzeby pracowników. Pracownicy starsi powinni mieć możliwość oceny nabytych umiejętności po szkoleniu. To pozwala na ocenę użyteczności szkolenia i zwiększa poczucie jego przydatności w codziennej pracy. Ważne jest zapewnienie możliwości kontaktu z prowadzącym szkolenie po jego zakończeniu, umożliwiając indywidualne konsultacje i rozwiązywanie problemów. Monitorowanie ciągłych potrzeb szkoleniowych osób 55+ jest kluczowe. Pozwala to dostosować tematykę, metody prowadzenia i miejsce szkoleń do potrzeb osób 55+ oraz wyrównać zaobserwowane deficyty. Materiał szkoleniowy powinien być czytelny, pogrupowany tematycznie oraz uwzględniać doświadczenia uczestników. Metody i tematyka szkoleń powinny uwzględniać ograniczenia zmysłu oraz zainteresowania uczestników. Organizacja szkolenia powinna być elastyczna, a cechy i umiejętności osoby prowadzącej szkolenie powinny obejmować m.in. umiejętność rozwiązywania problemów, zdolność słuchania i obserwacji oraz dostarczanie jasnej informacji zwrotnej. Podsumowując, ludzie uczą się efektywniej w przyjaznym środowisku, przy wykorzystaniu różnorodnych metod uczenia się oraz poprzez motywację i zaangażowanie.[44]

Źródło: K. Pawłowska-Cyprysiak, Predyktory uczenia się osób w wieku 50 lat i więcej, Warszawa 2019, s. 44

Umiejętności i zdolności osoby szkolącej

wskazywane przez pracowników 50+

- | Pokazuje sposoby rozwiązywania problemu
- | Odwołuje się do doświadczeń uczestników szkolenia
- | Pyta o oczekiwania uczestników
- | Potrafi z różnych osób i osobowości stworzyć grupę i z nią pracować
- | Słucha i obserwuje

Dmitriy Shironosov/Bigstockphoto

Rys. 13. Jaka ma być osoba prowadząca szkolenia w opinii pracowników 50+? Źródło: wyniki badań własnych (N = 544), opracowanie własne przy użyciu programu graficznego <https://www.visme.co/>

WNIOSKI

W kontekście kształcenia osób starszych, istotne jest dostosowanie metod nauczania do preferencji pokolenia, które wyrosło głównie na słowie pisanym i mówionym. Metody oparte na słowie (takie jak wykłady) są popularne, ale starszym osobom trudniej jest zapamiętywać treści słyszane niż widziane. Zmniejszenie sprawności wzroku i słuchu może wymagać większej czcionki w tekście, unikania ozdobnych czcionek i złożonej składni zdań. Starszym osobom trudniej jest zrozumieć wykłady o złożonej składni, dlatego ważne jest stosowanie prostych zdań. Dyskusje po wykładach mogą być pomocne, ale starsze osoby potrzebują więcej czasu na przetworzenie informacji i zrozumienie treści. Metody praktyczne, takie jak zadania o charakterze praktycznym, mogą być skuteczniejsze dla osób starszych. Problemy ze zdolnościami wzrokowymi i słuchowymi mogą utrudniać korzystanie z metod opartych na obserwacji.[45]

Środki dydaktyczne powinny być dostosowane do ograniczeń związanych ze zmniejszającą się sprawnością wzroku i słuchu. Należy unikać hałasu i zapewnić odpowiednie oświetlenie w salach zajęć. W procesie kształcenia seniorów należy uwzględnić wydłużenie czasu reakcji i zaplanować więcej czasu na wykonywanie zadań. Należy traktować osoby 55+ poważnie jako uczniów i dostosować kształcenie do ich potrzeb. Warto przestrzegać zasad wysokiej jakości edukacji i uwzględniać indywidualne potrzeby. [46]

BIBLIOGRAFIA

1. Łęt, P., Polak-Szabela, A., Porzych, K. (2013). The process of human aging and involution changes in the brain. *Medical and Biological Sciences*, 27(4), 23-26

2. McFarlane, O. i Kędziora-Kornatowska, K. (2019). Edukacja całożyciowa osób starszych z perspektywy biopsychospołecznej, *e-mentor*, 2(79), 55-60. DOI: 10.15219/em80.1412

3. Beck, O., Kędziora-Kornatowska, K., Monastryska, E. (2015). Starzenie się i związane z nim wyzwania. W: H. Liberska, A. Malina, D. Suwalska-Barancewicz (red.), *Dylematy współczesnych ludzi: radzenie sobie z wielością ról i zadań* (s. 155-162). Warszawa: Difin.

4. M. Kawińska, Aktywność edukacyjna seniorów a koncepcja aktywnego starzenia się, w *Studia Socialia Cracoviensia*, 1 (2018), nr 18, s. 50

5. M. Kawińska, Aktywność edukacyjna seniorów a koncepcja aktywnego starzenia się, w *Studia Socialia Cracoviensia*, 1 (2018), nr 18, s. 56

6. R. Konieczna-Woźniak, Uczenie się jako strategia pozytywnego starzenia się, „*Rocznik Andragogiczny*” 20 (2013), s. 192

7. Steuden, S. (2011). *Psychologia starzenia się i starości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, s.48

8. Zawada, A. (2011). Estetyka starości i estetyka starzenia się w okresie ponowoczesności. W: A. Fabiś, M. Muszyński (red.), *Społeczne wymiary starzenia się* (s. 121-137). Bielsko-Biała: Wyższa Szkoła Administracji., s.123

9. MAPA POMOCY OSOBOM STARSZYM, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, ISBN 978-83-60242-63-6 Kraków 2012, <https://rops.krakow.pl/dzial-publicacje/mapa-pomocy-osobom-starszymmetody-pracy-z-seniorami-2-2012>

10. K. Pawłowska-Cypriasiak *Predykatory uczenia się osób w wieku 50 lat i więcej*, Warszawa 2019, s. 22

11. Ł. Jurek, Aktywne starzenie się jako paradygmat w polityce społecznej, dz. cyt., s. 10. e

12. Eurostat (2021). European Commission. "Population structure and ageing." https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Population_structure_and_ageing

13. European Commission (2018). "European Pillar of Social Rights: Education and Training Indicators." <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=9237&furtherNews=yes>

14. Baltic Sea Labour Forum for Sustainable Working Life (2020). "Promoting Lifelong Learning for Extended Working Lives in the Baltic Sea Region. s.3; https://www.bslf.eu/wp-content/uploads/2020/03/Policy-Brief-9_Educational-Needs.pdf

15. Tamże, s.5

16. Tamże, s. 6.

17. Schmidt-Hertha, B., Krašovec, S.J., & Formosa, M. (2014). Learning across generations in Europe : contemporary issues in older adult education.

18. European Commission (2019). "Active Ageing and Solidarity between Generations: A Statistical Portrait of the European Union 2019." <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=9237&furtherNews=yes>

19. Przychodzeń, J. (2021). "Wolontariat seniorów jako forma uczenia się na starość w kontekście społecznym i osobistym." Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 68, 176-186. https://www.dbc.wroc.pl/Content/60360/Przychodzen_Wolontariat_seniorow_jako_forma_uczenia_sie_na_starosc.pdf

20. European Commission (2018). "Unlocking the Potential of Senior Workers: Learning Throughout Life and Active Ageing." <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3815b5df-96a7-11e8-9424-01aa75ed71a1/language-en>

21. Powell, J. (2006). Theories of aging. In L. N. Nourse, Encyclopedia of Aging and the Elderly (pp. 381-385). Facts On File.

22. Rada Unii Europejskiej. (2011). Rola wolontariatu w polityce społecznej. Dostępne online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14552-2011-INIT/pl/pdf>

23. Świątkiewicz, P., & Mośny, B. (2004). Wolontariat i polityka społeczna. W: "Wolontariat. Działania wolontariuszy na rzecz innych i samego siebie".

24. Rute, O., & Fragoso, A. (2013). Intergenerational learning projects. Journal of Intergenerational Relationships, 11(1), 26-39

25. Kalisch, D., & Calnan, M. (2013). Understanding variation in service receipt in a mixed economy of welfare provision: the impact of family, gender, and education. Journal of Social Policy, 42(3), 539-560.

26. Hernandez, L. M., & Gonzalez, S. E. (2013). Aging and the digital life course. Springer.

27. N. Woderska, Edukacja do starości: dlaczego i dla kogo? Nawiązywanie relacji międzypokoleniowych jest ważne. W ePals - Platforma dla Dorosłych Edukacji w Europie.; <https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/edukacja-do-starosci-dlaczego-i-dla-kogo-nawiazywanie-relacji-miedzypokoleniowych-jest-wazne>

28. <https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/grupa-aktywnych-seniorow-sepor-seniorzy-animuja>

29. Wioletta JACHYM, Małgorzata KOŁPA, Aneta ŻURAWSKA-LANY Razem tworzymy senioralną przestrzeń We together create a senioral space; Edukacja ustawiczna Dorosłych 4/2018

30. Leszczyńska-Rejchert, Anna, 2014. Edukacja międzypokoleniowa oraz integracja międzypokoleniowa jako wyzwania współczesnej gerontologii. Gerontologia Polska. 2014. Vol. 22, p. 76-83.

31. Merchen, G. (2001). "Senior Adult Education in Europe." European Journal of Education, Vol. 36, No. 1, pp. 89-102.

32. Mercken, G. (2010). "Education of Older Adults in Europe: Policies, Practices, and Possibilities." Peter Lang Publishing., s.73
33. United Nations. (2012). European Year for Active Ageing and Solidarity between Generations 2012. Dostępne online: [link]
34. Schmidt-Hertha, Bernhard, Krašovec, Sabina, & Formosa, Marvin. (2014). Learning across Generations in Europe: Contemporary Issues in Older Adult Education. doi:10.1007/978-94-6209-902-9
35. Tamże, s 14
36. Bugajska, B. (2016). Wspólna edukacja osób młodych i starszych jako forma aktywizacji społecznej.
37. Mercken, G. (2010). "Education of Older Adults in Europe: Policies, Practices, and Possibilities." Peter Lang Publishing., s.73
38. Ahmad, N.A., Abd Rauf, M.F., Mohd Zaid, N.N. et al. Effectiveness of Instructional Strategies Designed for Older Adults in Learning Digital Technologies: A Systematic Literature Review. SN COMPUT. SCI. 3, 130 (2022). <https://doi.org/10.1007/s42979-022-01016-0>
39. Tamże, s 24.
40. Wawrzyniak, K., Świdarska, A. (2011). Motywacje i bariery uczestnictwa osób starszych w kursach języków obcych, "Rocznik Lubuski", vol. 37.
41. Anna Bała, Jerzy Rosiński, Educational Needs of Senior Learners... in Learning Foreign Language; DOI: 10.18290/pepsi-2021-0005
42. Ahmad, N.A., Abd Rauf, M.F., Mohd Zaid, N.N. et al. Effectiveness of Instructional Strategies Designed for Older Adults in Learning Digital Technologies: A Systematic Literature Review. SN COMPUT. SCI. 3, 130 (2022).
43. Marlena Kilian Metodyka edukacji osób w starszym wieku : podstawowe wskazówki i zasady Forum Pedagogiczne 1, 171-185 2015

44. K. Pawłowska-Cypriasiak, Predykatory uczenia się osób w wieku 50 lat i więcej, Warszawa 2019, s. 22

45. Stuart-Hamilton, I. (2006). "Psychologia starzenia się dla nauczycieli i innych pracowników socjalnych". Wydawnictwo Naukowe PWN

46. Turner, L. W., & Helms, L. B. (1999). "Teaching adult learners". Jones & Bartlett Learning

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Raport końcowy

CZĘŚĆ 3

WNIOSKI I REKOMENDACJE
DOTYCZĄCE DALSZEJ PRACY
NAD REZULTATAMI

EDUCATION
FOR FUTURE

WSTĘP

Ta część Raportu Końcowego opiera się na dwóch raportach krajowych i wniosku aplikacyjnym. Obydwaj partnerzy przeprowadzili w swoich krajach badania danych zastanych, aby zwiększyć wiedzę swoich pracowników na dwa główne tematy:

- potrzeby edukacyjne osób w wieku 55+ w Polsce, w Niemczech i w Europie,
- dobre praktyki w zakresie edukacji i poradnictwa edukacyjnego dla osób w wieku 55+ w Polsce, w Niemczech i w Europie.

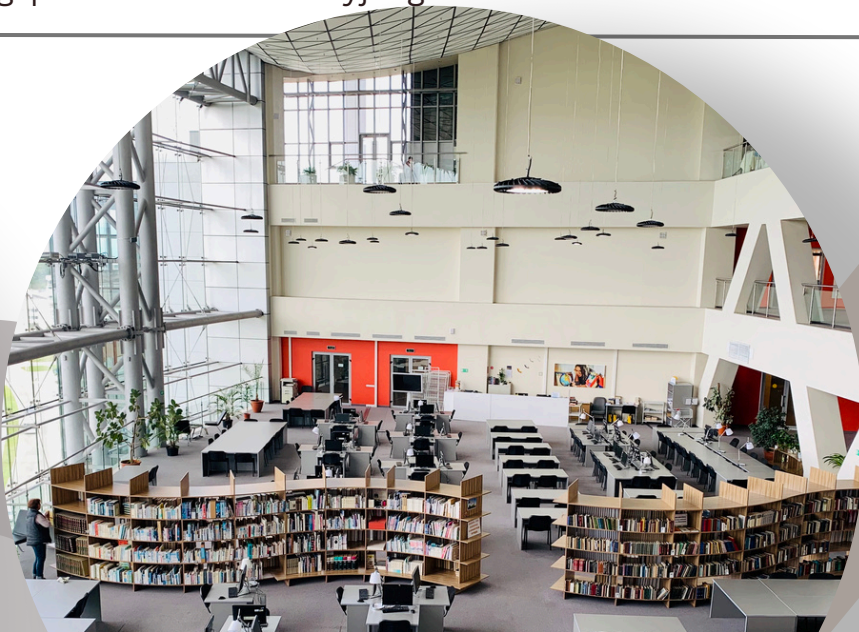
Partnerzy przygotowali krajowe raporty z badań, które stanowią pierwszą i drugą część Raportu Końcowego.

Ta część Raportu Końcowego ma na celu podsumowanie przeprowadzonych badań krajowych w Niemczech i w Polsce oraz przedstawienie wniosków i rekomendacji do dalszej pracy w ramach konsorcjum nad rezultatami projektu (w zakresie wszystkich działań 1 - 4).

W ramach projektu, niemiecki i polski partner planują wspólnie opracować, przetestować i upowszechniać innowacyjną usługę zwaną „poradnictwem edukacyjnym”, skierowaną do osób w wieku 55 lat i więcej.

Poradnictwo edukacyjne planowane jest jako niezawodowa usługa edukacyjna wspierająca osoby w wieku 55+ w Niemczech, w Polsce i w Europie w procesie uczenia się przez całe życie.

Naszym celem jest zaangażowanie osób 55 plus w edukację, poprzez pomoc w wyborze odpowiednich form edukacji dostosowanych do ich aktualnych potrzeb, oczekiwań, sytuacji życiowej i dostępu do narzędzi ICT, z uwzględnieniem ich przeszłości w sferze osobistej i zawodowej. Aby to osiągnąć, partnerstwo musi dokładnie zaplanować przyszłe prace nad opracowaniem praktycznej i wartościowej usługi poradnictwa edukacyjnego dla osób 55+.

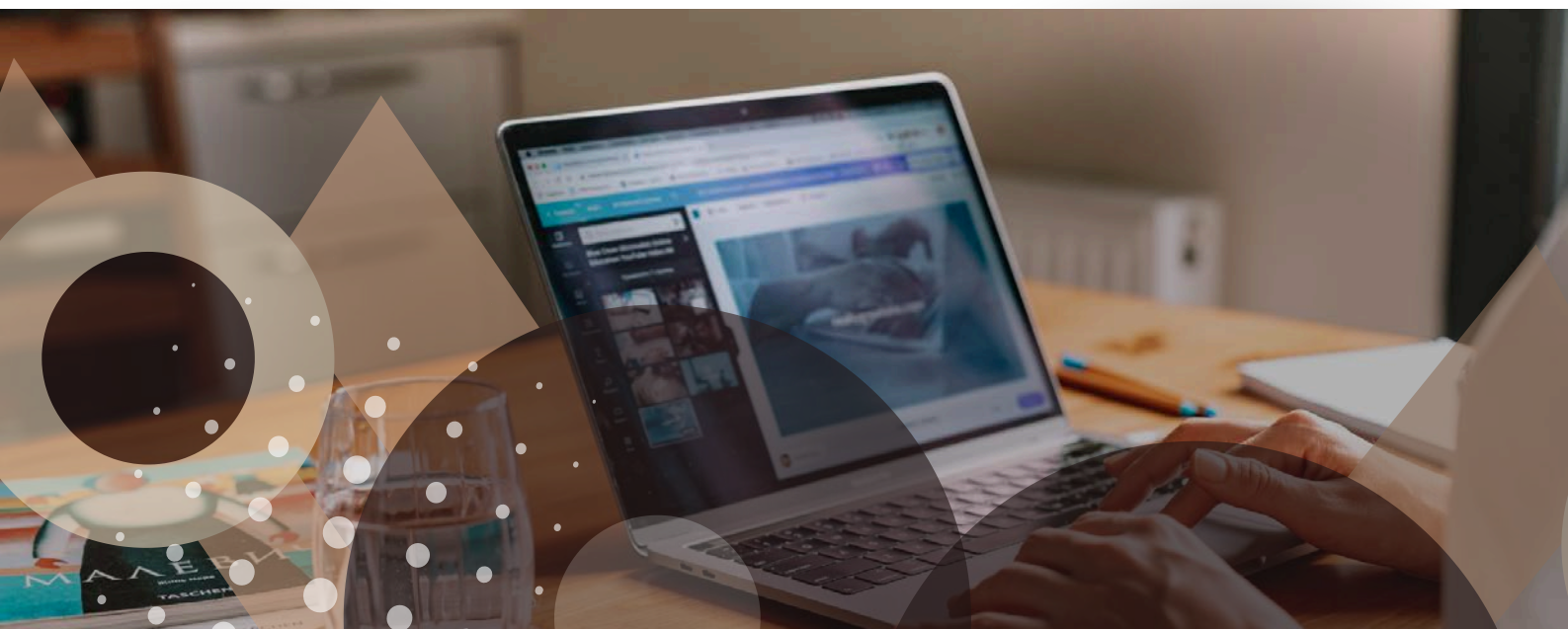

Głównym planowanym rezultatem projektu jest innowacyjna usługa niezawodowego „poradnictwa edukacyjnego dla osób w wieku 55+”, która zostanie opracowana jako „przewodnik” dla kadry edukacyjnej osób dorosłych, zawierający wytyczne i zalecenia dotyczące przygotowania i prowadzenia usługi. Przewodnik zawierać będzie wzory dokumentów niezbędnych do prowadzenia poradnictwa edukacyjnego dla osób w wieku 55+.

Poradnictwo edukacyjne będzie skierowane do kilku grup, które stanowią potencjalnych przyszłych użytkowników rezultatów projektu i przyszłych uczestników opracowanej usługi poradnictwa edukacyjnego, którymi są:

- co najmniej trzy osoby z personelu każdej instytucji partnerskiej zaangażowane w prace projektowe;
- co najmniej po pięciu dorosłych słuchaczy w wieku 55+ z Niemiec i z Polski, uczestniczących w fazie testowej;
- co najmniej dwóch pracowników sektora edukacji dorosłych w każdym kraju, uczestniczących w fazie testowej;
- kadra edukacji dorosłych z instytucji niebędących częścią konsorcjum, zarówno administracyjna, jak i edukatorzy osób dorosłych (np. trenerzy, wykładowcy, doradcy, ewaluatorzy), którzy otrzymają informację o rezultatach projektu;
- wszystkie instytucje edukacyjno-szkoleniowe oraz inne organizacje świadczące usługi edukacyjno-doradcze dla osób dorosłych, zainteresowane wprowadzeniem do swojej oferty poradnictwa edukacyjnego dla osób 55+, w tym Uniwersytety Trzeciego Wieku i kluby seniora;
- wszystkie osoby dorosłe w Niemczech, w Polsce i w UE, zwłaszcza te w wieku 55+, które będą mogły w przyszłości korzystać z opracowanej usługi poradnictwa edukacyjnego, jako osoby uczące się.

WNIOSKI:

Szeroki kontekst geopolityczny wskazuje na znaczenie realizacji polityk UE w zakresie wspierania uczenia się przez całe życie wśród osób dorosłych, zwłaszcza tych 55 plus, m.in. poprzez rozwój i promocję poradnictwa edukacyjnego. Uczenie się przez całe życie jest kluczową polityką w całej Unii Europejskiej, w tym w Polsce i w Niemczech. Dla osób dorosłych w wieku 55+, oprócz kwestii związanych z rynkiem pracy i zatrudnieniem, istotny jest rozwój osobisty, rozwój zainteresowań i poprawa dobrostanu.

Wszystkie te korzyści można uzyskać poprzez zwiększenie liczby osób dorosłych 55+ uczestniczących w kształceniu ustawicznym, co jest nieodłącznym elementem dzisiejszej rzeczywistości i warunkiem koniecznym bycia częścią nowoczesnego społeczeństwa, w tym w związku z rozwojem nowoczesnych technologii. Dodatkowo, dzięki realizacji projektu możliwe będzie upowszechnianie i promowanie przez partnerów wspólnych wartości UE.

IW żadnym z krajów partnerskich (Niemcy i Polska) usługi pozazawodowego poradnictwa edukacyjnego nie są powszechnie dostępne na rynku edukacyjnym dla osób w wieku 55+. Poradnictwo edukacyjne i doradztwo zawodowe w krajach UE adresowane jest głównie do osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, takich jak uczniowie, studenci, bezrobotni i osoby poszukujące pracy. Osoby w wieku 55+, które zbliżają się do końca życia zawodowego lub są już na emeryturze, potrzebują otwartego i powszechnego dostępu do usług poradnictwa edukacyjnego w celu rozwoju osobistego, kulturalnego lub społecznego.

Dorośli 55+ w obu krajach pozbawieni są dostępu do pozazawodowego poradnictwa edukacyjnego, którego celem nie jest aktywizacja zawodowa czy zatrudnienie, ale rozwój osobisty, integracja społeczna i większa aktywność w życiu społecznym. Liczne badania pokazują, że podstawową barierą w rozpoczęciu edukacji przez osoby starsze jest brak dostępu do informacji o możliwościach edukacyjnych. Wynika to z coraz większego wykluczenia cyfrowego osób w wieku 55+ i ograniczonego wykorzystania zasobów internetu.

Żadna z instytucji partnerskich nie oferuje obecnie usługi pozazawodowego poradnictwa edukacyjnego dostosowanego do osób 55 plus, włączając w to także seniorów. W codziennej pracy nasi pracownicy widzą zapotrzebowanie na tego typu usługi wśród społeczności lokalnej i regionalnej.

Aby rozpocząć swoją drogę edukacyjną, osoby 55+ w Niemczech i w Polsce potrzebują konkretnych i dostosowanych do ich rzeczywistych potrzeb i sytuacji życiowej, informacji o usługach edukacyjnych dostępnych w ich mieście, regionie lub kraju (usługi online). Bez wiedzy o możliwościach edukacyjnych i bez sprofilowania oferty edukacyjnej pod kątem potrzeb i możliwości, osoby w wieku 55+ nie podejmą edukacji ustawicznej.

Zajęcie się w ramach projektu poradnictwem edukacyjnym dla osób w wieku 55 plus w Polsce i w Niemczech jest uzasadnione z kilku powodów.

Przede wszystkim, ze względu na niski poziom uczestnictwa osób w wieku 55+ w obu krajach w kształceniu pozaformalnym w porównaniu ze średnią unijną.

Po drugie, w obu krajach, na rynkach edukacyjnych brak jest powszechnej dostępności pozazawodowego poradnictwa edukacyjnego dla osób 55+. Osoby w wieku 55+, które zakończyły okres aktywności zawodowej lub wkrótce to zrobią, mają mniejsze szanse i możliwości rozwoju edukacyjno-społecznego niż pracownicy.

Po trzecie, izolacja społeczna osób w wieku 55+ wynikająca z pandemii koronawirusa. Obostrzenia związane z covid-19 ograniczyły wiele kontaktów społecznych i możliwości spędzania wolnego czasu przez osoby starsze. Wsparcie grup 55+ w obu krajach poprzez zwiększenie ich dostępu do poradnictwa edukacyjnego z celem długoterminowym – zwiększenie liczby osób starszych uczestniczących w kształceniu i szkoleniach jest niezwykle istotne w okresie popandemicznym, gdyż podczas pandemii osoby starsze były pozamykane w czterech ścianach i odizolowane społecznie.

Po czwarte, wydłużająca się długość życia powoduje konieczność oferowania osobom 55+ ciekawych i dostosowanych do ich potrzeb zajęć edukacyjnych. Dzięki sprofilowanemu poradnictwu edukacyjnemu starsi słuchacze w Polsce i Niemczech będą mogli na emeryturze aktywnie, twórczo i ciekawie spędzać swoje życie. Osoby w wieku 55+ w Niemczech, a zwłaszcza w Polsce, są często bierne zawodowo i dysponują dużą ilością wolnego czasu, który mogłyby spędzić w angażujący, kreatywny sposób, rozwijając się osobiście i integrując społecznie. Takie możliwości daje edukacja pozaformalna i uczenie się przez całe życie. Dzięki poradnictwu edukacyjnemu, dorośli 55+ podniosą swoją wiedzę i świadomość w zakresie dostępnych zajęć edukacyjnych ukierunkowanych na rozwój osobisty, rozwój swoich zainteresowań i hobby oraz twórcze i wartościowe spędzanie czasu wolnego z innymi ludźmi oraz samorealizację.

Istotne jest, aby każda instytucja partnerska zaangażowała co najmniej dwie osoby w fazę opracowywania przewodnika i jego testowania. Wyniki projektu będą lepszej jakości dzięki praktycznej wiedzy i doświadczeniu zawodowemu kilku autorów, a nie tylko jednej osoby w każdej instytucji partnerskiej. Na etapie testowania partnerzy mogą współpracować z zewnętrznymi edukatorami osób dorosłych, aby zapewnić zewnętrzny przegląd rezultatów projektu.

Partnerzy powinni sprofilować fazę testową w projekcie na kilka osób w wieku 55+ ze swojej społeczności lokalnej i co najmniej dwóch edukatorów oraz upowszechniać poradnictwo wśród określonych grup osób (np. członków Uniwersytetów Trzeciego Wieku, klubów seniora, czytelników lokalnych bibliotek). Dzięki temu mogą dotrzeć do osób chcących podejmować inicjatywy w zakresie uczenia się przez całe życie.

Podczas pracy nad projektem i opracowywania rezultatów projektu, partnerzy i ich pracownicy powinni pamiętać o znaczeniu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie czy metod nauczania w pracy z osobami 55+. Ten wymiar współpracy transnarodowej jest również niezbędny do osiągnięcia celów projektu i poprawy możliwości uczenia się przez całe życie osób 55+ w Polsce i w Niemczech.

ZALECENIA:

Poradnictwo edukacyjne powinno mieć na celu rozpoznanie potrzeb, oczekiwań i możliwości edukacyjnych osób w wieku 55+. Dlatego też, podczas opracowywania rezultatów projektu, partnerzy muszą wziąć pod uwagę następujące aspekty:

- specyfikę uczenia się osób w wieku 55+,
- warunki pracy edukacyjno-doradczej z osobami 55 plus,
- warsztat metodyczny dostosowany do osób 55+.

Doradca edukacyjny (osoba prowadząca usługę) powinien wybrać dla klienta (słuchacza 55+) więcej niż jedną propozycję spośród dostępnych na rynku usług edukacyjnych i zaoferować je osobie dorosłej.

Oferty edukacyjne dla słuchaczy 55+ mogą obejmować zarówno usługi stacjonarne, jak i zdalne.

Oferta może obejmować usługi bezpłatne lub płatne, w zależności od możliwości finansowych uczestnika.

Usługa poradnictwa edukacyjnego powinna być sprofilowana na osoby, które już kończą lub zakończyły aktywność zawodową i nie są już zainteresowane kształceniem i szkoleniem zawodowym. Dlatego poradnictwo może być dostosowane zarówno do osób w wieku przedemerytalnym, emerytów, jak i rencistów.

PLAN DZIAŁANIA:

Aby osiągnąć cele projektu i wypracować wysokiej jakości, wartościowe i dostępne rezultaty, partnerzy powinni postępować zgodnie z krokami wskazanymi we wniosku i szczegółowo opisanymi w tej części Raportu.

W ramach działania nr 1, konsorcjum ma do wykonania kilka zadań, do których należy: przeprowadzenie badania desk research w Polsce i w Niemczech oraz przygotowanie 2 raportów krajowych; opracowanie Raportu Końcowego; opracowanie celów i programu poradnictwa edukacyjnego dla osób w wieku 55+; przygotowanie 4 narzędzi diagnostycznych; opracowanie 2 narzędzi monitorowania/ewaluacji; przygotowanie wzorów kart doradczych; opracowanie wzoru karty z ofertami edukacyjnymi dla słuchacza.

W ramach działania nr 2, partnerzy muszą opracować Przewodnik dla kadry edukacji osób dorosłych i przeprowadzić fazę pilotażową opracowanej usługi. Zadań, które należy wykonać w kolejnych miesiącach, jest kilka, należą do nich: opracowanie opisu grupy docelowej poradnictwa; określenie wymagań wobec personelu, który w przyszłości będzie świadczył usługę; opracowanie zaleceń dla personelu; stworzenie zaleceń organizacyjnych oraz wymagań logistycznych i technicznych dla świadczenia usługi poradnictwa; przygotowanie materiałów promocyjno-motywacyjnych skierowanych do słuchaczy 55+; stworzenie Przewodnika dla Kadry zawierającego wszystkie opracowane narzędzia; faza testowa na dwóch grupach docelowych (słuchacze w wieku 55+ i kadra edukacji osób dorosłych); opracowanie raportu analitycznego z fazy testowej; przygotowanie ostatecznej wersji Przewodnika oraz tłumaczenia na język polski i niemiecki.

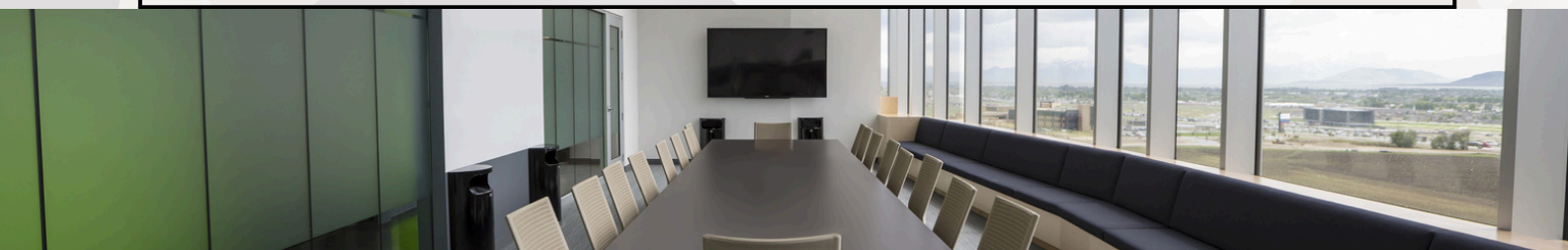
KONCEPCJA PRZEWODNIKA W ZAKRESIE PORADNICTWA EDUKACYJNEGO:

Pracując nad Przewodnikiem w ramach projektu, partnerzy powinni mieć na uwadze funkcje, jakie przewodniki i podręczniki powinny pełnić w systemie edukacji. Przykładowo, w klasyfikacji Piskorza, Podręcznik powinien pełnić takie funkcje, jak: informacyjna, motywacyjna, badawcza, transformacyjna, samokształceniowa, integrująca, koordynująca i edukacyjna (Piskorz S., Dobór i układ treści w nauczaniu geografii [w:] S Piskorz (red.), Zarys dydaktyki geografii, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 61-71).

Inna typologia wskazuje na takie funkcje, jak: informacja, badania, transformacja, samokształcenie, motywacja, kontrola i korekta (Stawiński W., red., Dydaktyka biologii i ochrona środowiska. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006).

Zaplanowany w ramach projektu Przewodnik będzie pełnił kilka funkcji. Do najważniejszych z nich należą:

- funkcja informacyjna (dostarczy edukatorom/doradcom wiedzy m. in. o celach i programie poradnictwa edukacyjnego, zalecenia organizacyjne dla usługi oraz niezbędne narzędzia diagnostyczne),
- funkcja badawcza (umożliwi poznanie potrzeb/możliwości/oczekiwań słuchaczy 55+ w zakresie uczenia się przez całe życie),
- funkcja porządkująca/strukturyzująca (Przewodnik, zawierając kilka części/rozdziałów w uporządkowany sposób, umożliwi doradcom korzystanie z zawartych w nim materiałów/narzędzi i umożliwi prawidłowe prowadzenie usługi doradczej),
- funkcja samokształcenia (Przewodnik będzie dostępny dla każdego, nie tylko profesjonalnych doradców i pedagogów, dzięki czemu każda osoba, która go przeczyta, zdobędzie nową wiedzę/umiejętności z zakresu edukacji dorosłych / poradnictwa edukacyjnego dla osób 55+),
- funkcja motywacyjna (dzięki materiałom motywacyjnym Przewodnik będzie także zachęcał osoby 55 plus do podejmowania kształcenia ustawicznego).

Opracowując Przewodnik, partnerzy powinni określić jego wymagania. Do najważniejszych należą:

- dobór odpowiednich treści,
- odpowiedni, uporządkowany, jasny i przejrzysty układ treści,
- wymagania dotyczące materiału ilustracyjnego,
- wymagania redakcyjne,
- wymagania techniczne dotyczące Przewodnika.

UKŁAD TREŚCI PRZEWODNIKA:

Wybór treści Przewodnika wynika przede wszystkim z zapisów wniosku. Będzie on rozwijany na etapie opracowywania wstępnej wersji poradnictwa edukacyjnego i jego testowania. Na etapie Raportu nie jest zasadne proponowanie konkretnych treści.

Układ treści powinien być przejrzysty i uporządkowany, aby przewodnik był łatwy w użyciu. Zaleca się podzielenie Przewodnika na kilka rozdziałów/części. Możliwy podział treści:

1. Rozdział 1 może zawierać: cele i program poradnictwa, opis grupy docelowej, wymagania stawiane osobom udzielającym poradnictwa;
2. Rozdział 2 może zawierać: wytyczne dla doradców dotyczące projektowania i prowadzenia usługi, procedur organizacyjnych, wymagań lokalowych i sprzętowych do prowadzenia usługi;
3. Rozdział 3 może zawierać: cztery kwestionariusze diagnostyczne;
4. Rozdział 4 może zawierać: dwie ankiety monitorujące, dwie karty doradcze i dwa materiały motywacyjne.

TREŚĆ KWESTIONARIUSZY DIAGNOSTYCZNYCH:

Poniżej przedstawiamy kilka rekomendowanych obszarów, które partnerzy mogą wziąć pod uwagę podczas pracy nad kwestionariuszami diagnostycznymi. Ostateczną decyzję dotyczącą komponentów zawartych w każdym narzędziu podejmie partner odpowiedzialny za opracowanie danych kwestionariuszy. Wymienione poniżej elementy stanowią otwarte propozycje i wskazówki. Partnerzy nie mają obowiązku ich uwzględnienia w narzędziach.

1) „Kwestionariusz wykształcenia osoby uczącej się” może zawierać pytania dotyczące takich aspektów jak:

- Historia edukacji: zapytaj osobę 55+ o jej formalną edukację, w tym uczęszczanie do szkoły, uzyskane stopnie naukowe i wszelkie szkolenia zawodowe.
- Działania związane z uczeniem się przez całe życie: udział osoby dorosłej w programach kształcenia ustawicznego, warsztatach, seminariach lub w samodzielnym uczeniu się przez całe życie.
- Biegłość technologiczna: określenie poziomu znajomości przez osobę 55+ nowoczesnych technologii, takich jak komputery, internet, urządzenia cyfrowe, istotne dla jego zainteresowań edukacyjnych.
- Umiejętności i kompetencje: należy ocenić zestaw umiejętności słuchacza, obejmujący umiejętności techniczne, umiejętności miękkie oraz wszelkie certyfikaty i kwalifikacje uzyskane w przeszłości.
- Rozwój zawodowy: określenie zaangażowania w przeszłości osoby dorosłej w działania związane z rozwojem zawodowym, takie jak programy szkoleniowe, warsztaty, konferencje lub członkostwo w stowarzyszeniach zawodowych, mające na celu poprawę umiejętności i rozwój ścieżki kariery zawodowej.

2) „Kwestionariusz przeszłości zawodowej” może zawierać pytania obejmujące takie obszary jak:

- Historia kariery: poproś o szczegółowe informacje na temat ścieżki zawodowej słuchacza w wieku 55+, w tym przeszłe stanowiska pracy, obowiązki zawodowe i znaczące osiągnięcia.
- Doświadczenie w branży: poznaj sektory lub dziedziny, w których słuchacz pracował, podkreślając specjalistyczną wiedzę i doświadczenie zdobyte w trakcie kariery zawodowej.
- Role przywódcze i kierownicze: zapytaj o zajmowane stanowiska kierownicze, realizowane obowiązki kierownicze lub doświadczenie w zarządzaniu zespołem.
- Zmiany kariery: zbadaj zmiany w karierze słuchacza, znaczące zmiany w statusie zatrudnienia jakie słuchacz przeszedł w trakcie swojej kariery zawodowej, wraz z czynnikami motywującymi te zmiany.

3) „Kwestionariusz aktualnej sytuacji życiowej słuchacza” może zawierać pytania dotyczące poniższych obszarów:

- Zdrowie i dobre samopoczucie: zapytaj o aktualny stan zdrowia fizycznego słuchacza w wieku 55+, wszelkie schorzenia, niepełnosprawności lub ograniczenia, które mogą mieć wpływ na jego codzienne życie oraz ogólny dobrostan psychiczny.
- Warunki mieszkaniowe: zgromadź informacje o aktualnej sytuacji życiowej słuchacza, w tym o tym, czy mieszka samodzielnie, z rodziną, czy w placówce opiekuńczej.
- Sieć wsparcia społecznego: zbadaj zakres powiązań społecznych i systemu wsparcia słuchacza, w tym relacje z rodziną, przyjaciółmi i zaangażowanie społeczne.
- Sytuacja finansowa: oceń stabilność finansową osoby uczącej się, w tym źródła dochodów, oszczędności, inwestycje oraz wszelkie obawy i wyzwania związane z bezpieczeństwem ekonomicznym na przyszłość.
- Codzienne czynności i rutyna: dokonaj analizy typowych codziennych czynności osoby 55+, jego zainteresowań oraz sposobu spędzania czasu, w tym na emeryturze (jeżeli dotyczy).
- Satysfakcja z życia: zidentyfikuj osobiste aspiracje słuchacza i ogólne zadowolenie z jego obecnej sytuacji życiowej, w tym obszary, które może chciał poprawić lub zmienić.

4) „Kwestionariusz potrzeb i oczekiwań edukacyjnych słuchacza” może zawierać pytania dotyczące obszarów takich jak:

- Cele uczenia się: zapytaj słuchacza 55+ o konkretne cele i zadania edukacyjne, które ma nadzieję osiągnąć, biorąc pod uwagę zarówno aspiracje krótko-, jak i długoterminowe.
- Preferowane sposoby uczenia się: zbadaj preferencje słuchacza dotyczące najlepszego sposobu uczenia się, czy to poprzez tradycyjne zajęcia w klasie, kursy online, warsztaty, zajęcia indywidualne, czy naukę we własnym tempie.
- Obszary zainteresowań: określ konkretne przedmioty lub tematy, których chcą się uczyć osoby 55+, w tym dyscypliny akademickie, umiejętności praktyczne lub obszary osobistego wzbogacenia.
- Zasoby wspierające: określ zasoby i wsparcie, których słuchacze mogą potrzebować, aby ułatwić im proces uczenia się, takie jak dostęp do materiałów edukacyjnych, pomoc technologiczna lub możliwości mentoringu.
- Cele i aspiracje edukacyjne: określ aktualne zainteresowania i cele edukacyjne osób w wieku 55+ oraz wszelkie konkretne umiejętności i wiedzę, które chciałyby zdobyć w późniejszych latach.
- Oczekiwania i wyzwania: spróbuj zrozumieć oczekiwania słuchacza 55+ dotyczące procesu uczenia się, potencjalnych wyzwań, jakie spodziewa się napotkać, oraz wszelkich obaw, jakie może mieć w związku z podejmowaniem wysiłków edukacyjnych na tym etapie życia.
- Preferencje dotyczące uczenia się: dokonaj analizy preferowanych przez osoby 55+ stylów uczenia się: wzrokowych, słuchowych, kinestetycznych lub ich kombinacji, aby skutecznie dostosować podejścia edukacyjne.

WYMAGANIA REDAKCYJNE I WIZUALNE PRZEWODNIKA:

Przewodnik powinien spełniać jak najlepsze standardy merytoryczne, dydaktyczne i redakcyjne. Oczywiście budżet zaplanowany we wniosku jest naturalnym ograniczeniem przy opracowywaniu i testowaniu Przewodnika.

Zaleca się wzbogacenie/urozmaicenie treści Przewodnika o elementy graficzne/materiały ilustracyjne. Dzięki temu, Przewodnik będzie bardziej atrakcyjny wizualnie dla przyszłych użytkowników i ułatwi użytkownikom zapoznanie się z jego treścią lub przechodzenie z jednej części Przewodnika do drugiej. Dlatego też zaleca się, aby ostateczną wersję Przewodnika (pdf) przygotować przy pomocy programu graficznego np. Canva. Dodatkowo, Przewodnik będzie dostępny w formie pliku doc., który nie musi zawierać wszystkich elementów graficznych/wizualnych, które będą w wersji PDF (Canva).

FAZA TESTOWANIA:

Aby zapewnić instytucjom edukacyjnym i osobom uczącym się 55+ wysokiej jakości i praktyczne rezultaty końcowe projektu, partnerzy podczas przyszłych prac muszą kłaść nacisk na takie aspekty Przewodnika jak:

- kompletność treści i materiałów,
- zrozumiałość, przystępność i przyswajalność treści,
- czas jednorazowej usługi doradczej,
- poziom satysfakcji słuchaczy.

Partnerzy powinni ocenić wszystkie wyżej wymienione aspekty podczas fazy testowej w Niemczech i w Polsce.

Dzięki ewaluacji zostanie także sprawdzone z punktu widzenia osób 55+, czy opracowana usługa poradnictwa edukacyjnego jest dla nich interesująca i atrakcyjna? Czy osoby 55+ chcą korzystać z usługi, czy są z niej zadowolone i czy po zakończeniu usługi podejmują jakąkolwiek formę kształcenia z oferty przedstawionej im przez doradcę?

Na etapie testowania partnerzy muszą zaangażować dwie odrębne grupy docelowe w każdym kraju. Pierwszą grupę stanowi pięciu słuchaczy w wieku 55+. Drugą grupę stanowić będzie dwóch edukatorów osób dorosłych (stały personel lub współpracownicy instytucji partnerskich).

Istotne jest, aby w trakcie projektu wszystkie opracowane materiały składające się na „poradnictwo edukacyjne”, takie jak: cele, program, zalecenia organizacyjne, wzory kart, narzędzia diagnostyczne, narzędzia monitorujące, materiały motywacyjne, zostały zweryfikowane pod kątem ich zrozumiałości dla osoby dorosłej oraz kadry sektora edukacji dorosłych. A także pod kątem ich kompletności oraz tego czy zawartość przewodnika pozwala na realizację usługi zgodnie z obowiązującymi standardami rynkowymi w zakresie poradnictwa/edukacji?

Dlatego faza testowa w obu krajach musi obejmować kilka etapów.

Po pierwsze, w fazie pilotażowej partnerzy muszą przeprowadzić z co najmniej pięcioma słuchaczami w wieku 55+ wszystkie cztery kwestionariusze diagnostyczne opracowane w działaniu nr 1, aby zidentyfikować potrzeby, możliwości, oczekiwania i zainteresowania osób 55+.

W kolejnym kroku, kadra testująca musi dokonać analizy wypełnionych kwestionariuszy diagnostycznych i określić cele edukacyjne każdego słuchacza.

W trzecim kroku, kadra testująca musi dokonać analizy usług edukacyjnych dla osób dorosłych dostępnych na rynku. Doradcy powinni to robić w oparciu o badanie rynku, m. in. za pomocą internetu oraz w oparciu o swoją wiedzę i znajomość rynku edukacyjnego. W zależności od preferencji i możliwości uczestnika, zidentyfikowanych w trakcie pierwszego i drugiego etapu usługi, oferta edukacyjna może obejmować konkretny obszar (np. miasto, województwo) – w przypadku zajęć stacjonarnych lub może być rozpatrywana bez ograniczeń geograficznych – w przypadku nauczania zdalnego. W zależności od sytuacji finansowej i preferencji słuchacza, doradca może dokonać analizy usług bezpłatnych, jak i komercyjnych.

Czwartym krokiem fazy testowej powinna być prezentacja przez doradcę oferty edukacyjnej słuchaczowi 55+. Aby zwiększyć szanse, że słuchacz zapisze się na kurs lub szkolenie, doradcy powinni przedstawić każdemu uczestnikowi co najmniej dwie różne oferty edukacyjne. Doradcy powinni także zachęcać słuchaczy do wyboru jakiejś usługi i rozpoczęcia swojej edukacyjnej drogi.

Ostatnim krokiem w ramach testowania będzie monitorowanie, czy uczestnik rozpoczął jakąś formę edukacji i, jeśli to możliwe, śledzenie ścieżki edukacyjnej klienta.

Faza testowa poradnictwa edukacyjnego powinna być przeprowadzona w formie 2 spotkań doradcy z uczestnikiem. Szacuje się, że każde spotkanie powinno trwać średnio 45 minut.

Pomiędzy dwoma spotkaniami ze słuchaczem, doradca potrzebuje czasu na pracę indywidualną:

- analizę kwestionariuszy wypełnionych przez słuchacza,
- określenie celów edukacyjnych słuchacza,
- analizę oferty instytucji edukacyjnych / rynku edukacji dorosłych,
- bezpośredni kontakt (telefoniczny, e-mailowy) z konkretnymi instytucjami edukacyjnymi w celu poszukiwania najbardziej adekwatnej dla słuchacza oferty edukacyjnej (jeśli zajdzie taka potrzeba).

Faza testowa przewidziana jest w formie dwóch spotkań bezpośrednich, jednak w zależności od sytuacji związanej z pandemią, miejscem zamieszkania czy sytuacji zdrowotnej uczestnika, poradnictwo może w części lub w całości odbywać się zdalnie (np. rozmowa telefoniczna, spotkanie online za pośrednictwem Zoom, Ms Teams, WhatsApp). Niemniej jednak najbardziej pożądaną formą jest formuła stacjonarna, podczas której łatwiej jest nawiązać niezbędną relację pomiędzy doradcą a uczestnikiem. Spotkanie twarzą w twarz z doradcą, zapewni uczestnikowi poczucie spokoju, bezpieczeństwa i komfortu, co przełoży się na większą szczerość w udzielanych odpowiedziach.

Usługa testowania dla jednego uczestnika powinna trwać około 4,5 godziny zegarowej. Cały proces obejmuje dwa spotkania doradcy ze słuchaczem 55+ oraz indywidualną pracę doradcy bez udziału uczestnika.

Biorąc pod uwagę, że projekt realizowany jest w sektorze edukacji osób dorosłych Programu Erasmus+, istotne jest, aby partnerzy i ich pracownicy podczas pracy i testowania poradnictwa edukacyjnego, mieli na uwadze, że usługę tę należy traktować jako poradnictwo niezawodowe. Projekt i jego rezultaty mają na celu wspieranie osób 55+ w zakresie poprawy ogólnego dobrostanu, w tym rozwoju osobistego, rozwoju pasji, hobby i zainteresowań. Poradnictwo edukacyjne powinno wspierać osoby dorosłe 55+ w procesie zdobywania wiedzy i umiejętności podnoszących jakość ich życia. Poradnictwo nie powinno kłaść nacisku na sfery bezpośrednio związane z rynkiem pracy lub zatrudnieniem.

Proces rekrutacji uczestników:

Partnerzy powinni zapewnić równy i otwarty proces rekrutacji osób dorosłych w wieku 55+ w swoim środowisku regionalnym. W tym celu partnerzy powinni opracować następujące dokumenty:

- **Regulamin udziału w poradnictwie,**
- **Formularz zgłoszeniowy uczestnika,**
- **Oświadczenie o przetwarzaniu danych osobowych uczestnika (RODO).**

Partnerzy powinni informować o procesie rekrutacji w swoich instytucjach i na zewnątrz, wykorzystując takie narzędzia jak strony internetowe, posty w mediach społecznościowych i newslettery. Dzięki temu większa liczba potencjalnych uczestników zdobędzie wiedzę na temat projektu i fazy testowej i będzie mogła aplikować.

Zaleca się, aby partnerzy zapisali do fazy testowej więcej niż pięć osób 55+, na wypadek rezygnacji uczestników lub innych problemów, które mogą uniemożliwić niektórym zapisanym osobom wzięcie udziału w usłudze lub dokończenie jej zgodnie z planem pilotażu.

W trakcie procesu testowania zaleca się, aby partnerzy stworzyli kryteria rekrutacji słuchaczy 55+, które będą preferować osoby w gorszej sytuacji/osoby z grup defaworyzowanych. Do partnerów należy wybór kryteriów, które uznają za ważne w ich regionalnej społeczności lub w kraju.

Oprócz procesu testowania z udziałem słuchaczy w wieku 55+, obaj partnerzy powinni przetestować opracowane materiały na co najmniej dwóch dorosłych edukatorach. Mogą to być stali pracownicy lub współpracownicy.

Testowanie usługi edukacyjnej przez dwóch edukatorów w Polsce i w Niemczech powinno być przeprowadzone w taki sposób, aby każdy doradca testujący zapoznał się z całą opracowaną dokumentacją i przedstawił do niej swoje uwagi.

Partnerzy powinni stworzyć i wykorzystać na etapie testowania wzór karty testowania dla doradców, w której doradcy oceniają poniższe elementy Przewodnika:

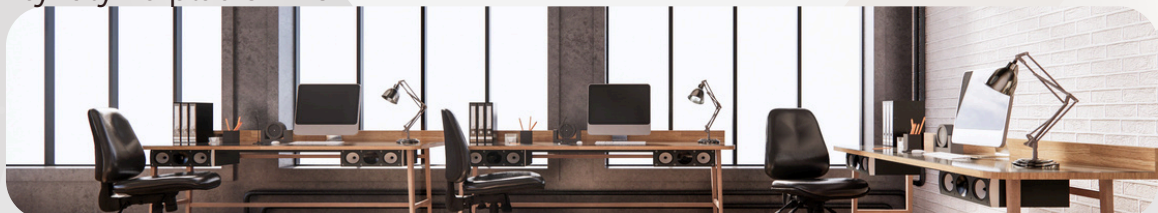
- kompletność dokumentacji,
- zrozumiałość treści,
- oraz przedstawiają propozycje ulepszeń.

Użyteczność zaplanowanych materiałów i działań informacyjno-motywacyjnych zostanie sprawdzona przez partnerów, również w kontekście zachęcenia osób 55+ do udziału w poradnictwie edukacyjnym (podczas fazy testowej) i podejmowania kształcenia po zakończeniu usługi.

Po fazie testowania partnerzy powinni opracować krótkie raporty ewaluacyjne z sugestiami poprawek i w razie potrzeby dokonać przeglądu Przewodnika. Dzięki temu końcowy rezultat projektu będzie kompletny, praktyczny i wartościowy dla przyszłych użytkowników i osób uczących się w wieku 55 plus.

Ostateczne wyniki powinny być dostępne na otwartej licencji w dwóch formatach: plik pdf (do pobrania, wydrukowania, przeczytania) oraz plik doc. – który pozwoli przyszłym użytkownikom modyfikować materiały (treści) i dostosowywać je do aktualnych potrzeb użytkowników i słuchaczy.

Aby zmaksymalizować wykorzystanie wyników projektu, partnerzy powinni zamieścić je nie tylko na Platformie Wyników Projektów Erasmus+, ale także na stronach internetowych swoich instytucji. Rezultaty projektu powinny zostać dodatkowo rozesłane przez partnerów drogą elektroniczną (jako dokument w wiadomości e-mail lub jako link do wyników projektu w wiadomości e-mail lub w newsletterze) do co najmniej 100 instytucji szkoleniowych/edukacyjnych w każdego kraju partnerskim. Co więcej, partnerzy powinni szeroko upowszechniać informację o funduszach unijnych, programie Erasmus+, projekcie i jego rezultatach, wykorzystując szeroką gamę działań stacjonarnych i narzędzi wirtualnych, takich jak: stacjonarne seminaria, newslettery, media społecznościowe, posty, artykuły na platformie EPAL.

RÓWNE SZANSE, NIEDYSKRYMINACJA I OTWARTY DOSTĘP DO REZULTATÓW PROJEKTU:

Opracowując poradnictwo edukacyjne w ramach projektu, kadra partnerów musi pamiętać, że rezultaty powinny zapewniać równość szans i niedyskryminację.

Realizacja projektu i prace nad Przewodnikiem powinny uwzględniać potrzeby uczestników/użytkowników w oparciu o zasady równości szans i niedyskryminacji – równe prawa wszystkich osób korzystających z poradnictwa oraz otwarty dostęp do rezultatów za pośrednictwem stron internetowych.

Pracując nad rezultatami należy zwrócić uwagę na jasny, prosty i zrozumiały język. Personel partnerów powinien unikać zbyt skomplikowanego, profesjonalnego języka, aby z rezultatów mógł korzystać nie tylko profesjonalny edukator/doradca, ale także każda osoba dorosła, np. liderzy grup senioralnych lub inne osoby bez specjalnego przygotowania pedagogicznego lub zawodowego w świadczeniu usług edukacyjnych.

Na etapie testowania, partnerzy powinni zapewnić równy i uczciwy proces rekrutacji uczestników. Grupą docelową w ramach pilotażu powinno być co najmniej pięć osób w wieku 55+ z każdego kraju partnerskiego – przede wszystkim ze środowiska lokalnego lub regionalnego instytucji partnerskich. Rekrutacja słuchaczy powinna być otwarta i niedyskryminująca. Możliwość uczestniczenia w fazie pilotażowej powinni mieć zarówno mężczyźni, jak i kobiety. Należy zachęcać osoby pracujące i bezrobotne do zapisania się na fazę testową. W przypadku osób niepełnosprawnych i ich poważnych problemów zdrowotnych, poradnictwo może być prowadzone w formie zdalnej.

Usługę poradnictwa edukacyjnego należy rozwijać w taki sposób, aby osoby niepełnosprawne mogły z niej korzystać na takich samych zasadach jak inni słuchacze, m. in. pod względem dostępu do informacji o poradnictwie, dostępu do materiałów edukacyjnych i promocyjnych, szerokiej gamy sposobów komunikacji (bezpośrednio, rozmowy online, telefon, e-mail), różnorodnych sposobów realizacji usługi (np. stacjonarne spotkania, jak i formuła zdalna).

Faza testowa, w aspekcie bezpośredniej obsługi uczestników, powinna odbywać się w budynku przystosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych (np. w budynku z windami).

Jeżeli uczestnicy mają problemy ze wzrokiem, materiały (kwestionariusze, ankiety) dla nich można wydrukować z większą czcionką (z pliku doc.) lub doradca może czytać pytania na głos i notować odpowiedzi.

Poradnictwo edukacyjne w ramach projektu powinno być opracowane w taki sposób, aby było możliwe wykorzystanie rezultatów na dowolnym obszarze geograficznym, w tym w innych krajach UE. Temu ma służyć wersja przewodnika w języku angielskim.

WPŁYW:

Dzięki realizacji projektu zwiększy się oferta poradnictwa edukacyjnego w Polsce i w Niemczech, a na etapie testowania w obu krajach zwiększy się liczba osób w wieku 55+ uczestniczących w poradnictwie edukacyjnym.

„Przewodnik dla kadry z zakresu poradnictwa edukacyjnego dla osób 55+” będzie dostępny dla wszystkich instytucji edukacyjnych i ich pracowników, m. in. edukatorów, tj. osób pracujących w zawodach: trenerów, wykładowców, doradców, coachów, ewaluatorów, facylitatorów, jak również kadry administracyjnej i zarządzającej placówkami edukacyjnymi, zarówno w sektorze edukacji dorosłych, jak i w innych sektorach Programu Erasmus+.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

EDUCATION
FOR FUTURE

CC0 1.0 DEED

CC0 1.0 Universal

CC0 1.0 LEGAL CODE **CC0 1.0 Universal**

Możesz zwielokrotniać, zmieniać,
rozpowszechniać i wykonywać utwór, nawet w
celu komercyjnym bez pytania o zgodę.

Potrzeby edukacyjne i dobre praktyki dla osób w wieku 55+ w Niemczech i Europie / Analiza porównawcza w kontekście Europy autorstwa SCHWERPUNKT ZENTRUM GMBH oraz Potrzeby edukacyjne i dobre praktyki dla osób w wieku 55+ w Polsce i Europie / Analiza porównawcza w kontekście Europy autorstwa Fundacji „Fundusz Inicjatyw” oznaczony jest CC0 1.0 Universal

Publikacja darmowa

EDUCATION
FOR FUTURE

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

Zastrzeżenie: Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.